

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ»

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ
ΜΟΥΣΙΚΗ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Η διερεύνηση της εμπειρίας σπουδαστών ωδείου από την
συμμετοχή τους σε κοινοτική μουσική δράση στο ωδειακό πλαίσιο:*

Μια πιλοτική μελέτη πολλαπλών περιπτώσεων

Του
Αγγελόπουλου Ευάγγελου

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Στάμου Λελούδα

Θεσσαλονίκη, Φεβρουάριος 2023

Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτή την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου.

©

Αγγελόπουλος Ευάγγελος
ALL RIGHTS RESERVED

Ευχαριστίες

Πρωτίστως οφείλω να ευχαριστήσω θερμά την οικογένειά μου και την αγαπημένη μου φίλη Βασιλική Λάππα για την υποστήριξη και συμπαράστασή τους κατά τη διάρκεια των σπουδών μου όλα αυτά τα χρόνια. Ευχαριστώ την καθηγήτρια και επιβλέπουσα κατά την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας, κ. Στάμου Λελούδα για την καθοδήγηση και υποστήριξη που μου έδωσε ώστε να προχωρήσω στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας, για την πολύτιμη βοήθειά της, αλλά και για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε.

Περίληψη

Μέσα από την παρούσα έρευνα επιχειρήθηκε να διερευνηθεί η εμπειρία της συμμετοχής μαθητών ωδείου σε ένα σύνολο κοινοτικής μουσικής που υλοποιείται στο τυπικό εκπαιδευτικό ωδειακό πλαίσιο. Τα ερευνητικά ερωτήματα, που τέθηκαν, είναι τα ακόλουθα: α) ποια είναι η επίδραση της κοινοτικής μουσικής δράσης που υλοποιήθηκε στο ωδειακό πλαίσιο στην αυτοεκτίμηση των συμμετεχόντων μαθητών ωδείου, β) ποια είναι η επίδραση της δράσης στην απόλαυση της διαδικασίας της μουσικής πράξης στο πλαίσιο του συνόλου κοινοτικής μουσικής, γ) ποια είναι η επίδραση της δράσης στον τρόπο που οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι σχετίζονται με τους συμμαθητές και στα συναισθήματα που βιώνουν μέσα στην ομάδα και δ) ποια είναι η στάση των συμμετεχόντων απέναντι σε στοιχεία που αφορούν στη μουσική σπουδή (μουσική μάθηση στο κοινοτικό πλαίσιο, σπουδή του οργάνου, κίνητρα για μελέτη, στάση απέναντι στον ωδειακό θεσμό).

Για την εκπλήρωση του ερευνητικού σκοπού και την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων έγινε παρέμβαση συνολικής διάρκειας 23 εβδομάδων. Τρεις συμμετέχοντες στη δράση που εκπροσωπούν διαφορετική ηλικιακή ομάδα ο καθένας επιλέχθηκαν για να συμμετάσχουν σε ημιδομημένη συνέντευξη με τον ερευνητή. Η έρευνα διενεργήθηκε στο δημοτικό ωδείο στην ευρύτερη περιοχή μεγάλου αστικού κέντρου στη βόρεια Ελλάδα.

Για την ανάλυση των συνεντεύξεων χρησιμοποιήθηκε η θεματική ανάλυση από την οποία αναδύθηκαν οι παρακάτω τέσσερις θεματικές: Η συμμετοχή στη συγκεκριμένη κοινοτική μουσική δράση: α) αυξάνει τον θαυμασμό των τρίτων προς το άτομο που συμμετέχει, β) συμβάλλει στην βελτίωση της προσωπικής εικόνας των συμμετεχόντων, γ) δημιουργεί την αίσθηση του ανήκειν και δ) βιώνεται ως διασκεδαστική διαδικασία και δημιουργεί κίνητρα μουσικής αυτοβελτίωσης και συνέχισης της μουσικής σπουδής.

Λέξεις Κλειδιά: κοινοτική μουσική, ωδείο, μουσική σπουδή, όργανο, αυτοβελτίωση, κοινότητα

Abstract

Through the present research, an attempt was made to investigate the experience of the participation of conservatory students in a set of community music implemented in the specific educational conservatory context. The research questions were asked are the following: a) what is the effect of the community musical action executed in the conservatory context on the self-esteem of the participating conservatory students? b) what is the effect of the action on the enjoyment of the process of the musical act in the context of the community music ensemble? c) what is the effect of the action on the way the participants consider themselves to be related to their classmates and on the feelings they experience within the group and d) what is the attitude of the participants towards elements related to music study (musical learning in the community context, study of the instrument, motivation to study, attitude towards the orchestra institution).

To fulfil the research purpose and answer the research questions, an intervention of 23 weeks was carried out. Three action participants of different age groups were selected to participate in a semi-structured interview with the researcher. The research was conducted at the municipal conservatory in the broader area of a large urban centre in northern Greece.

For the analysis of the interviews, the thematic analysis was used, from which the following four themes emerged: Participation in the specific community music activity: a) increases the admiration of third parties for the person who participates, b) contributes to the improvement of the personal image of the participants, c) creates a sense of belonging and d) is experienced as a fun process and creates motivation for musical self-improvement and continuing musical studies.

Keywords: community music, conservatory, music studies, instrument, self-improvement, community

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη	4
Abstract	5
Εισαγωγή	2
1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ	3
1.1 Ιστορία, ορισμός, χαρακτηριστικά κοινοτικής μουσικής	3
1.2 Η διδασκαλία σε κοινοτικά μουσικά πλαίσια	7
1.3. Τα οφέλη της κοινοτικής μουσικής	10
1.4 Κίνητρα συμμετοχής.....	16
2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΕΡΕΥΝΑ	18
2.1. Στόχος και ερευνητικά ερωτήματα	18
2.2. Μεθοδολογία.....	19
2.2.1 Δείγμα.....	19
2.2.2. Ερευνητικά εργαλεία.....	20
2.2.3 Στρατηγική – Περιεχόμενο και δομή της παρέμβασης.....	21
2.3.4 Θέματα ηθικής και δεοντολογίας.....	24
2.3. Ευρήματα	25
2.3.1 Προφίλ δείγματος.....	25
2.3.2. Τα θέματα.....	26
2.3.2.1 Αυτοεκτίμηση.....	28
2.3.2.2 Απόλαυση.....	31
2.3.2.3 Σχέση με την ομάδα	33
2.3.2.4 Στάση απέναντι στη μουσική σπουδή.....	35
4.3 Συζήτηση-συμπεράσματα	38
Βιβλιογραφία	43
Ξενόγλωσση	43
Ελληνική Βιβλιογραφία	48
Παράρτημα: Οδηγός συνέντευξης	49

Εισαγωγή

Ο τομέας της κοινοτικής μουσικής έχει γνωρίσει ραγδαία ανάπτυξη ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες. Οι μουσικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν μια μεγάλη ποικιλία προσεγγίσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, ανά τον κόσμο έχουν ανακύψει πολλές ευκαιρίες για κοινοτικές μουσικές πρακτικές (Koorpman, 2007). Ο Koorpman (2007) υποστηρίζει ότι η κοινοτική μουσική μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της ενεργητικής δημιουργίας/σύνθεσης μουσικής. Η κοινότητα αναφέρεται σε μια «ομάδα ανθρώπων με διαφορετικά χαρακτηριστικά, που συνδέονται με κοινωνικούς δεσμούς, μοιράζονται κοινές προοπτικές και συμμετέχουν σε κοινή δράση (Perkins et al., 2020).

Ο δυτικός τρόπος προσέγγισης της μουσικής διδασκαλίας στο τυπικό πλαίσιο της εκπαίδευσης των σχολείων και των ωδείων, όπου ο μαθητής καλείται να προσεγγίσει την μουσική του εξέλιξη μέσα από προγράμματα σπουδών, που είναι αμετάβλητα με το πέρασμα των χρόνων και πολλές φορές αντίθετα με τις μουσικές του προτιμήσεις, καταδεικνύουν την ανάγκη για εφαρμογή καινοτόμων δράσεων που θα μεταμορφώσουν την μουσική εκπαίδευση προς το καλύτερο.

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να καταγράψει την επίδραση των βασικών αρχών της κοινοτικής μουσικής σε ένα τυπικό εκπαιδευτικό περιβάλλον και να παρατηρήσει τα θετικά αλλά και αρνητικά στοιχεία, τα οποία προκύπτουν μετά από αυτή την μουσική προσέγγιση. Συγκεκριμένα αυτό που επιδιώκεται μέσω της εργασίας είναι η μελέτη της επίδρασης ενός συνόλου κοινοτικής μουσικής το οποίο υλοποιήθηκε σε τυπικό πλαίσιο ωδείου. Τα χαρακτηριστικά του συνόλου αυτού είναι ότι είναι ανοιχτό προς όλους ανεξαρτήτως μουσικού επιπέδου ή προηγούμενης μουσικής εμπειρίας. Επίσης στο συγκεκριμένο σύνολο κάθε μαθητής έχει το δικαίωμα από τα πρώτα του μουσικά βήματα να ανήκει σε μια μουσική ομάδα, η οποία θα συνθέτει, εκτελεί, ηχογραφεί και προωθεί καινοτόμο και μη μουσικό υλικό, μέσω συναυλιών και άλλων μουσικών δράσεων με κοινωνικές ομάδες, ευπαθείς και μη.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

1.1 Ιστορία, ορισμός, χαρακτηριστικά κοινοτικής μουσικής

Η κοινοτική μουσική συνιστά μια προσέγγιση που αποσκοπεί στην δημιουργία μουσικής μέσω της ανάπτυξης συνεργατικών σχέσεων μεταξύ των ατόμων που παίζουν, δημιουργούν, αυτοσχεδιάζουν και εκτελούν μουσική. Σε αυτό το πλαίσιο επιτυγχάνεται ένας διττός στόχος: η ατομική ανάπτυξη και η ανάπτυξη της κοινότητας¹ (Στάμου, 2019).

Οι ρίζες των κοινοτικών μουσικών προγραμμάτων εντοπίζονται ήδη από την δεκαετία του 30' στις Σκανδιναβικές, όπου θεωρούν την μουσική ως σημαντικό μέσο αυτοέκφρασης. Έτσι, τα πρώτα σκανδιναβικά σχολεία κοινοτικής μουσικής ιδρύθηκαν τη δεκαετία του 1930 στη Σουηδία, τη Νορβηγία και τη Δανία (Veblen, 2007).

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Βόρεια Αμερική και την Αυστραλία η κοινοτική μουσική ως μορφή κοινωνικής παρέμβασης ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1960 ως μέρος του ευρύτερου κινήματος των «κοινοτικών τεχνών». Αυτό το κίνημα αντανάκλούσε την ανάδυση ενός περιβάλλοντος αντικουλτούρας της εποχής, στο πλαίσιο του οποίου αναδύθηκαν πολωτικές διακρίσεις μεταξύ της διάκρισης της τέχνης σε: «υψηλή/σοβαρή» και «χαμηλή/δημοτική» (McKay & Higham, 2012).

Ειδικότερα, το Ηνωμένο Βασίλειο είναι μία χώρα που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της κοινοτικής μουσικής πρακτικής. Στην κοινότητα του Ηνωμένου Βασιλείου η μουσική αναπτύχθηκε ευρέως από τη δεκαετία του 1960 και γνώρισε μια σημαντική περίοδο άνθησης τη δεκαετία του 1980. Η κοινοτική μουσική σε εθνικό και διεθνές επίπεδο έχει οδηγήσει στη δημιουργία μιας σειράς πρακτικών και ενός ρεπερτορίου. (Yerichuk, 2014).

Για την κοινοτική μουσική έχουν δοθεί διάφοροι ορισμοί μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται οι παρακάτω: «η μουσική που περιέχει σημαντικά μηνύματα για μια τοπική κοινότητα²», «η μουσική που περιλαμβάνει τραγούδια που δημιουργούνται στην

---

¹Όποτε μιλάμε για κοινοτική μουσική, μιλάμε για κοινοτική μουσική αναφερόμαστε στη μουσική για την κοινωνία. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει σύνδεση της κοινοτικής μουσικής με τις εκάστοτε κοινωνικές, πολιτισμικές, πολιτικές και ιστορικές συνθήκες (Koopman, 2007).

² Μια κοινότητα αποτελείται από «μια ομάδα ανθρώπων που έχουν μια αίσθηση κοινού σκοπού ή/και ενδιαφερόντων. Σε μία κοινότητα τα μέλη οφείλουν να αναγνωρίζουν τη διασύνδεσή τους, να σέβονται τις ατομικές διαφορές των άλλων μελών και δεσμεύονται απέναντι στην ευημερία του κοινωνικού συνόλου και της ομάδας. Με αυτόν τον τρόπο, οι κοινότητες ορίζονται από τα είδη και τα χαρακτηριστικά που διέπουν τους διαπροσωπικούς δεσμούς των ατόμων που συμμετέχουν σε αυτές (Veblen, 2007).

τοπική γλώσσα», «η μουσική που ενισχύει τη ζωή της κοινότητας και προωθεί την ανάπτυξη της» (Higgins, 2012).

Άλλοι ερευνητές (Coffman & Higgins, 2012· Koopman, 2007· Schiavio et al., 2018) ορίζουν την κοινοτική μουσική λαμβάνοντας υπόψιν πέντε βασικές παραμέτρους: (α) τα είδη μουσικής που εμπλέκονται σε ένα πρόγραμμα κοινοτικής μουσικής, (β) τις προθέσεις των δασκάλων ή των συμμετεχόντων σε ένα πρόγραμμα, (γ) τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων και (δ) τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των στόχων διδασκαλίας-μάθησης και των γνώσεων που αποκτούν οι συμμετέχοντες. Παρακάτω αναλύονται ξεχωριστά κάθε μία από τις προαναφερθέντες παραμέτρους.

Ένα κεντρικό θέμα στην κοινοτική μουσική είναι η δημιουργία μουσικής μέσα από μία συμμετοχική προσέγγιση, που συνεπάγεται την ενεργητική συμμετοχή των συμμετεχόντων συμπεριλαμβανομένης της ερμηνείας, της δημιουργίας μουσικής και του αυτοσχεδιασμού (Corpi & van der Johann, 2021). Στο πλαίσιο της κοινοτικής μουσικής μπορεί να εμπλέκονται όλα τα είδη και οι ποικιλίες μουσικής. Επίσης, τα είδη και οι ποικιλίες μουσικής μπορεί να αποτελούν μέρος πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, που συνδέονται με εορτασμούς, τελετές, τελετουργίες, παιχνίδι, εκπαίδευση, κ.α. (Schiavio et al., 2018).

Οι δράσεις της κοινοτικής μουσικής δίνουν έμφαση στη δια βίου μάθηση και στην πρόσβαση στην μουσική από όλους. Στα προγράμματα κοινοτικής μουσικής η κοινωνική και προσωπική ευημερία όλων των συμμετεχόντων κατέχουν κεντρική θέση. Οι δάσκαλοι κοινοτικής μουσικής συχνά τονίζουν τη δύναμη της μουσικής να φέρνει κοντά τους ανθρώπους και να καλλιεργεί ατομικές και συλλογικές ταυτότητες (Veblen, 2007).

Στην κοινοτική μουσική συμμετέχουν άτομα διαφορετικών ηλικιών, με διαφορετικό πολιτισμικό, οικονομικό και κοινωνικό υπόβαθρο καθώς και άτομα με διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις (Coffman & Higgins, 2012). Πολλά από τα προγράμματα κοινοτικής μουσικής έχουν σα στόχο να δώσουν πρόσβαση στη μουσική σε «μειονεκτούντα» ή «περιθωριοποιημένα» άτομα. Άλλα πάλι στοχεύουν να δώσουν τη δυνατότητα σε άτομα, που προέρχονται από διαφορετικές χώρες (π.χ. μετανάστες) να ενσωματωθούν στην κοινότητα, όπου φιλοξενούνται. Τέλος υπάρχουν προγράμματα που στοχεύουν στην παροχή «καθαρά αισθητικών» εμπειριών στους μαθητές. Ως εκ τούτου η κοινοτική μουσική περιλαμβάνει χιλιάδες μουσικά στυλ (Koopman, 2007).

Τα παραπάνω υποδεικνύουν ότι η κοινοτική μουσική μπορεί να λειτουργήσει ως

«γέφυρα» μεταξύ του ατόμου και της κοινότητας (Atiya et al., 2022). Σε αυτό το πλαίσιο, η κοινοτική μουσική, μέσω της προώθησης της συμμετοχικής δράσης για την παραγωγή μουσικής μπορεί να μειώσει τα πολιτισμικά εμπόδια που δυσκολεύουν τις κοινωνικές σχέσεις. Αυτό το επιτυγχάνει γεφυρώνοντας τις διαφορές μεταξύ των ατόμων, που απορρέουν από τα διαφορετικά πολιτιστικά, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και θρησκευτικά υπόβαθρα τους (Veblen, 2007).

Ως εκ τούτου έχει υποστηριχθεί ότι η κοινοτική μουσική επιτυγχάνει, χάρη στη δύναμή της, να συμφιλιώνει τις διαφορές προάγοντας το διάλογο, ξυπνώντας μνήμες, διεγείροντας τα συναισθήματα των συμμετεχόντων και δημιουργώντας νέες εμπειρίες. Καθότι η κοινοτική μουσική έχει τη δύναμη να επηρεάζει θετικά τις ζωές των ατόμων (Shepherd, 2015) αποτελεί έναν απαραίτητο πόρο για την ανθρώπινη πληρότητα και την ατομική και κοινοτική ευημερία (Carrozzo & Cimagalli, 2001).

Οι κοινοτικοί μουσικοί οργανισμοί, τα προγράμματα και οι συντονιστές προσφέρουν ευκαιρίες για συλλογική μουσική δημιουργία βασισμένη στις αρχές της φιλοξενίας, της συμπερίληψης και του σεβασμού της διαφορετικότητας, όπου άτομα διαφορετικού υπόβαθρου και ικανοτήτων μπορούν να ενωθούν και να συμμετάσχουν στη δημιουργία μιας μουσικής για την κοινότητα (Elliott & Silverman, 2012).

Αναφορικά με τη μάθηση και την αλληλεπίδραση είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα έργα κοινοτικής μουσικής συνήθως επικεντρώνονται στην ενεργό δημιουργία μουσικής και στην εφαρμογή της μουσικής γνώσης. Επίσης οι μαθητές, που δεσμεύονται να λάβουν μέρος σε κοινοτικές μουσικές δράσεις, αναλαμβάνουν την πλήρη ευθύνη για τη δική τους μάθηση. Έτσι, αναπτύσσονται ποικίλες σχέσεις μεταξύ του εκάστοτε μαθητή και του δασκάλου (Atiya et al., 2022). Επιπλέον, συνήθως συμβαίνει- αλλά όχι πάντα- οι δάσκαλοι και οι μαθητές κοινοτικής μουσικής να μην δεσμεύονται από γραπτά «σχέδια» προγραμμάτων σπουδών και από κριτήρια και πρότυπα αξιολόγησης (Στάμου, 2019).

Σύμφωνα με τον Bartleet (2009) μια πετυχημένη κοινοτική μουσική προσέγγιση δημιουργεί ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο οι συμμετέχοντες αλληλοσυνδέονται και αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους, δημιουργώντας ισχυρούς δεσμούς. Παράλληλα, αναδύονται ανάγκες ζωτικής σημασίας, όπως η κοινωνική προσφορά μέσω του εθελοντισμού και η αρμονική συνύπαρξη μεταξύ των μελών της ομάδας (Bartleet, 2009).

Στο πλαίσιο της κοινοτικής μουσικής για την προώθηση της μάθησης και της αλληλεπίδρασης κομβικός κρίνεται ο ρόλος των επαγγελματιών ή ημιεπαγγελματιών

μουσικών. Ως επικεφαλείς των μουσικών δραστηριοτήτων οι μουσικοί ηγέτες ή οι μουσικοί της κοινότητας χρησιμοποιούν τις δεξιότητές τους για να ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή διασφαλίζοντας ίσες ευκαιρίες για όλα τα μέλη και επιδεικνύοντας δέσμευση στη διαφορετικότητα (Higgins, 2012). Οι μουσικοί της κοινότητας είναι συνήθως ευέλικτοι καθώς ενεργούν ως υποστηρικτές και μέντορες.

Συνήθως, η κοινοτική μουσική εννοεί την ανάπτυξη πολυδιάστατων σχέσεων μεταξύ μαθητή και δασκάλου. Στα μουσικά συστήματα, ο μαθητής και ο εκπαιδευτής μπορούν να συνεργαστούν (Cali, 2017). Η αλληλεπίδραση μπορεί να λάβει χώρα μέσα σε ένα ομαδικό περιβάλλον, αλλά υπάρχει χώρος και για ατομική έκφραση και εξατομικευμένη διδασκαλία (Cohen, 2014).

1.2 Η διδασκαλία σε κοινοτικά μουσικά πλαίσια

Η υιοθέτηση διδακτικών προσεγγίσεων και άτυπων και μη τυπικών πρακτικών μουσικής εκπαίδευσης για την κοινοτική μουσική μπορεί να ενσταλάξει στους μαθητές το ενδιαφέρον τόσο για το μάθημα όσο και για τη δημιουργία μουσικής (Hallam και συν., 2012). Η αξιοποίηση του μουσικού ενδιαφέροντος των μαθητών και η καθοδήγηση τους μέσω της ανάπτυξης μουσικών δεξιοτήτων μπορεί να δημιουργήσει ένα περιβάλλον που τους ενθαρρύνει να συμμετέχουν στη δημιουργία μουσικής (Reyes, 2017).

Σύμφωνα με τον Koopman (2007) ο ρόλος του κοινοτικού μουσικού δασκάλου είναι να παρέχει στους συμμετέχοντες βασικές γνώσεις για το πώς να χειρίζονται μουσικά όργανα. Επίσης, ένας από τους κομβικούς ρόλους του δασκάλου είναι να καθοδηγεί τους συμμετέχοντες στο να αποκτήσουν βασικές δεξιότητες πάνω στην παραγωγή ήχου, μελωδίας, κλπ. Ο δάσκαλος μουσικής έχει επίσης τον ρόλο να εισαγάγει τους συμμετέχοντες σε ορισμένες αρχές που σχετίζονται με τον τρόπο που δομείται η μουσική. Σαφώς ο δάσκαλος παρέχει προφορικές οδηγίες για τη βελτίωση του συνόλου αλλά το μεγαλύτερο μέρος της διδασκαλίας έχει τη μορφή επίδειξης (Koopman, 2007).

Η υποβολή ερωτήσεων αποτελεί επίσης βασική μορφή διδασκαλίας στο πλαίσιο της κοινοτικής μουσικής. Μέσα από τις ερωτήσεις του δασκάλου οι συμμετέχοντες να αναπροσανατολίσουν τη σκέψη τους και να σκεφτούν νέους τρόπους προσέγγισης των μουσικών δραστηριοτήτων. Σε ένα δεύτερο επίπεδο ο κοινοτικός μουσικός δάσκαλος ασχολείται με την οργάνωση και την υλοποίηση ενός κοινοτικού μουσικού έργου. Οι μουσικοί της κοινότητας αναλαμβάνουν τον καθορισμό στόχων, τη δημιουργία πόρων και την ανάθεση καθηκόντων για την υλοποίηση μιας κοινοτικής μουσικής δράσης (Koopman, 2007).

Στο άρθρο του Higgins (2012) προτείνεται ότι οι μουσικοί της κοινότητας χρησιμοποιούν το δημιουργικό εργαστήριο ως μια ξεχωριστή προσέγγιση μέσω της οποίας δίνονται ευκαιρίες στους ανθρώπους να ασχοληθούν με την ενεργό δημιουργία μουσικής. Ως χώρος αλληλεπίδρασης, το εργαστήριο γίνεται ένα μέσο για την επίτευξη ενός δημοκρατικού χώρου που ευνοεί την παραγωγή δημιουργικής μουσικής. Η δομή του εργαστηρίου είναι ανοικτή για την προώθηση του διαλόγου και της δημιουργίας μουσικής (Higgins, 2012).

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας της κοινοτικής μουσικής οι εκπαιδευτικοί μπορούν

να δώσουν την δυνατότητα στους μαθητές να κατασκευάσουν νέα μουσική γνώση αξιοποιώντας συμμετοχικές διδακτικές τεχνικές (Howell και συν., 2017). Υπό αυτή την οπτική γωνία κρίνεται σημαντική η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη δημιουργία προγραμμάτων σπουδών μουσικής εκπαίδευσης, τα οποία εφαρμόζουν τις αρχές και τις αξίες της κοινοτικής μουσικής (Reyes, 2017).

Κατά τη Στάμου (2019) είναι σημαντικό να δούμε ευρύτερα τον ρόλο του μουσικού εκπαιδευτικού, εντός και εκτός σχολείου ή ωδείου καθότι ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι ο συνδεδεμένος κρίκος ανάμεσα στην εκπαίδευση και την κοινωνία. Επίσης η Στάμου (2019) αναγνωρίζει την ανάγκη προσέγγισης της κοινοτικής μουσικής εκπαίδευσης ως λειτουργικής πτυχής της κοινωνικής πραγματικότητας,

Στα προγράμματα διδασκαλίας της κοινοτικής μουσικής οι μουσικοί της κοινότητας χρησιμοποιούν τις δεξιότητές τους για να ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή, δείχνοντας ευαισθησία και διασφαλίζοντας ίσες ευκαιρίες και επιδεικνύοντας δέσμευση στη διαφορετικότητα (Higgins, 2012).

Από τα παραπάνω αναδεικνύεται η σημαντικότητα της σχέσης αλληλεπίδρασης, που αναπτύσσεται μεταξύ των δασκάλων και των μαθητών, στο πλαίσιο της κοινοτικής μουσικής (Howell και συν., 2017). Ο Higgins (2012d) συνοψίζει τα τρία βασικά στοιχεία που καθορίζουν αυτή τη σχέση στο πλαίσιο της εκάστοτε διδακτικής πρακτικής. Αρχικά, οι συμμετέχοντες αποφασίζουν να λάβουν μέρος σε μια εμπειρία εκμάθησης μουσικής και να συναντήσουν τον μουσικό- δάσκαλο. Στη συνέχεια, οι μαθητές είναι πρόθυμοι να ερμηνεύσουν, να δημιουργήσουν και να ασχοληθούν με τη μουσική. Ο κοινοτικός μουσικός είναι ανοιχτός και έτοιμος να συνεργαστεί με τον εκπαιδευόμενο προκειμένου να διευκολύνει την ενσωμάτωσή του στο εκάστοτε εκπαιδευτικό μουσικό πρόγραμμα. Ωστόσο, η σχέση μεταξύ μαθητή και εκπαιδευτικού δεν είναι ισότιμη εφόσον ο καθορισμός των ορίων εναπόκειται στη μουσική γνώση (Higgins, 2012d).

Σύμφωνα με τον Higgins (2012a) οι αρχές, που διέπουν τη διδασκαλία της κοινοτικής μουσικής, είναι οι εξής 13. Οι εκπαιδευτικοί της μουσικής πρέπει: 1) να έχουν επίγνωση της ιδέας ότι ο καθένας αξίζει μια ευκαιρία στο να δημιουργήσει μουσική, 2) να προσφέρουν ένα φιλόξενο περιβάλλον σε οποιονδήποτε συμμετέχοντα, 3) να προωθούν συνειδητά την ενεργό μουσική συμμετοχή, 4) να ενθαρρύνουν τη δημιουργικότητα μεταξύ των μαθητών, 5) να επαινούν τους συμμετέχοντες για τα μουσικά τους κατορθώματα, 6) να είναι ανοιχτοί στην ανάπτυξη ποικίλων σχέσεων με τους μαθητές, 7) να στοχεύουν στην αριστεία σε επίπεδο διδασκαλίας, 8) να προωθούν όχι μόνο την

μουσική αλλά και την προσωπική ανάπτυξη των συμμετεχόντων, 9) να επιδεικνύουν δέσμευση για τη δια βίου μάθηση, 10) να δείχνουν σεβασμό απέναντι στη διαφορετικότητα, 11) να δίνουν τη δυνατότητα σε μειονεκτούντα/περιθωριοποιημένα άτομα να λάβουν μέρος σε μουσικές δραστηριότητες, 12) αναγνωρίζουν την αξία και τη χρησιμότητα της μουσικής για την προώθηση της διαπολιτισμικής αποδοχής και κατανόησης και 13) να έχουν τη γνώση και τη δυνατότητα να προσφέρουν ανατροφοδότηση στους συμμετέχοντες με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους (Higgins, 2012a).

Όπως υποστηρίζει η Στάμου (2018) ο εκπαιδευτής μουσικής έχει τον ρόλο του διευκολυντή. Αυτό σημαίνει ότι δεν πρέπει να είναι παρεμβατικός. Αντίθετα, είναι σημαντικό να δίνει κίνητρα στους μαθητές και να χρησιμοποιεί διδακτικές πρακτικές που ευνοούν την συμμετοχική μάθηση και τη συνεργασία. Οι ειδικευμένοι εκπαιδευτές κοινοτικής μουσικής συνδέονται συνειδητά με τους μαθητευόμενους για να βρουν μονοπάτια μέσω των οποίων οι ευκαιρίες δημιουργίας μουσικής θα μπορούσαν να τους οδηγήσουν σε προσωπική ανάπτυξη και ευημερία (Στάμου, 2018).

Από αυτή την άποψη, οι κοινοτικοί μουσικοί εργάζονται στρατηγικά για να δημιουργήσουν ένα μαθησιακό φιλικό και συμπεριληπτικό μαθησιακό περιβάλλον δημιουργίας μουσικής που είναι προσβάσιμο για όσους επιθυμούν να συμμετάσχουν. Προκειμένου να δημιουργήσουν τέτοιες ευκαιρίες, οι μουσικοί της κοινότητας έχουν βασιστεί σε ευέλικτες διδακτικές προσεγγίσεις και σε διδακτικές μεθόδους, που διέπονται από συγκεκριμένες προδιαγραφές (Higgins, 2012a).

1.3. Τα οφέλη της κοινοτικής μουσικής

Ο Cohen (2012) έχει ορίσει την αυτοεκτίμηση ως τον βαθμό στον οποίο οι ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά, που σχετίζονται με την αυτοαντίληψη ενός ατόμου, γίνονται αντιληπτά ως θετικά από το άτομο.

Άλλος ένας ορισμός για την αυτοεκτίμηση έχει δοθεί από τον Bailey (2002). Ο συγκεκριμένος ορισμός αναφέρει ότι η αυτοεκτίμηση είναι η αξιολόγηση που κάνει ένα άτομο για τον εαυτό του. Η αυτοαξιολόγηση μπορεί να εκφράζει μια στάση επιδοκιμασίας ή αποδοκιμασίας και να υποδεικνύει τον βαθμό στον οποίο το άτομο πιστεύει ότι είναι ικανό, σημαντικό, επιτυχημένο και άξιο. Εν ολίγοις, η αυτοεκτίμηση είναι μια προσωπική κρίση των ατόμων για την αξία τους που εκφράζεται στις στάσεις τους απέναντι στον εαυτό τους (Bailey, 2002).

Λαμβάνοντας υπόψιν τον ρόλο της μουσικής στην αυξημένη αυτοεκτίμηση των μαθητών ο Schmitt (1979) ανέπτυξε και επικύρωσε ένα μέτρο, που ονομάζεται κλίμακα αυτοεκτίμησης της μουσικής ικανότητας (SEMA), με σκοπό τη μέτρηση της αυτοεκτίμησης των μαθητών μουσικής.

Μέχρι στιγμής, λίγες μελέτες (Bailey & Davidson, 2002; 2003; 2005) έχουν εξετάσει την επίδραση του ομαδικού τραγουδιού στην αυτοεκτίμηση. Σε συνεντεύξεις μελών χορωδιών οι συμμετέχοντες ανέφεραν βελτιωμένη αυτοεκτίμηση που απέδωσαν στη συμμετοχή τους στη χορωδία (Bailey & Davidson, 2002· 2003· 2005). Ομοίως, σε μια διαχρονική μελέτη 15 μηνών οι ερευνητές ανέφεραν μια μέτρια επίδραση του τραγουδιού στην αυτοεκτίμηση (Sun και συν., 2013). Συνολικά, αυτά τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι οι ομαδικές μουσικές δράσεις συνδέονται με βελτιωμένη αυτοεκτίμηση.

Μία πειραματική μελέτη απέδειξε ότι οι συμμετέχοντες μιας χορωδιακής μουσικής δράσης εμφάνισαν υψηλά επίπεδα ευεξίας, καθώς και σταδιακές βελτιώσεις στην αίσθηση της αυτο-αποτελεσματικότητας και της αυτοεκτίμησής τους κατά τη διάρκεια μιας παρέμβασης 24 εβδομάδων (Fancourt και συν., 2022). Επίσης, η πρόσφατη έρευνα του Cortesao (2023) ανέδειξε ότι οι συμμετέχοντες σε ομαδική μουσική κοινοτική δράση ανέφεραν ποικίλα θετικά αποτελέσματα μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η προσωπική ανάπτυξη που συνδέεται άμεσα με το αίσθημα της αυτοεκτίμησης. Συγκεκριμένα οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι μέσα από τη συμμετοχή τους στην ομαδική μουσική δραστηριότητα κατάφεραν να αναπτύξουν μια αίσθηση επιτευγμάτων,

υπερηφάνειας και αυτοπεποίθησης και αυτοσεβασμού (Cortese, 2023).

Τα παραπάνω ευρήματα μπορούν να ερμηνευτούν λαμβάνοντας υπόψιν τις θετικές επιπτώσεις της, της μουσικής στην ψυχολογική ευεξία των ατόμων, η οποία με την σειρά της μπορεί να επηρεάσει τη στάση τους απέναντι στον εαυτό τους και τις αντιλήψεις τους για την αυτοαξία τους (Bailey & Davidson, 2002).

Η θεωρία του αυτοπροσδιορισμού μπορεί επίσης να εξηγήσει τα παραπάνω ευρήματα (Self Determination Theory). Η εν λόγω θεωρία βασίζεται στην υπόθεση ότι όλα τα ανθρώπινα όντα έχουν βασικές ψυχολογικές ανάγκες. Μία από αυτές τις ανάγκες είναι η ανάγκη του να αισθανόμαστε ότι είμαστε ικανοί για κάτι. Αυτή η ανάγκη εκπληρώνεται με την επιτυχή ολοκλήρωση μιας εργασίας, την επίτευξη ενός στόχου ή την απόκτηση μιας δεξιότητας (Ryan & Deci, 2000). Σύμφωνα με την θεωρία του αυτοπροσδιορισμού η βασική πηγή της αυτοεκτίμησης είναι ο αυτοπροσδιορισμός. Για αυτό η προαναφερθείσα θεωρία μπορεί να εξηγήσει τον ρόλο της χορωδιακής μουσικής, που δίνει κίνητρα στα άτομα για απόκτηση δεξιοτήτων και για βελτίωση, στην αυτοεκτίμηση τους.

Πέραν των ωφελειών της κοινοτικής μουσικής σε επίπεδο αυτοεκτίμησης, μελέτες έχουν δείξει η μουσική μπορεί να προκαλέσει θετικά συναισθήματα. (Wendrich, Brauchle & Staudinger, 2010, Stamou, 2015). Υπάρχουν αυξανόμενες ενδείξεις ότι η μουσική μπορεί να έχει ιδιαίτερα οφέλη για τους συμμετέχοντες ιδιαίτερα από άποψη απόλαυσης, προσωπικής ανάπτυξης και ενδυνάμωσης. Ειδικότερα, έχει βρεθεί ότι η συμμετοχή σε ομαδικές μουσικές δράσεις μπορεί να ενισχύσει τους δεσμούς μεταξύ των συμμετεχόντων, να τους κάνει να αισθανθούν ότι ανήκουν σε μία ομάδα με κοινό στόχο (αίσθημα του ανήκειν), να τους κάνει να νιώσουν συνδεδεμένοι με τους άλλους και να τους κάνει να νιώσουν ότι συνεισφέρουν στην δημιουργία μουσικής (Yi & Kim, 2023).

Διάφοροι ερευνητές (Williams, Dingle & Glift, 2018· Livesey και συν., 2012· Perkins και συν., 2020, Stamou, 2015) έχουν συζητήσει τα οφέλη της κοινοτικής μουσικής και έχουν αναγνωρίσει τον θετικό αντίκτυπο της στην ευημερία διάφορων ομάδων του πληθυσμού (Williams, Dingle & Glift, 2018). Ειδικότερα, η έρευνα έχει δείξει ότι οι κοινοτικές μουσικές δραστηριότητες μπορούν να ωφελήσουν όλες τις συναισθηματικές, ψυχολογικές και κοινωνικές διαστάσεις, που σχετίζονται με την ευημερία των ατόμων (Livesey και συν., 2012). Ο Barnes (2001), όπως αναφέρεται στους Στάμου, Ζιώγα & Στάμου (2018) διαπίστωσε ότι οι δημιουργικές μαθησιακές εμπειρίες βοηθούν τον εγκέφαλο των μικρών παιδιών να λειτουργεί σε πολλαπλά επίπεδα θέτοντας σε λειτουργία

διαφορετικά εγκεφαλικά κέντρα, που ρυθμίζουν τη σκέψη, τη μνήμη, τη φαντασία και το συναίσθημα.

Άτομα, που συμμετέχουν τακτικά στο χορωδιακό τραγούδι, έχουν αναφέρει ότι η συμμετοχή τους στη χορωδία συμβάλλει στην ευημερία τους μέσω της δημιουργίας θετικών συναισθημάτων καθώς και της παροχής νοήματος και σκοπού στη ζωή τους. Μια πρόσφατη μεταεθνογραφική έρευνα, στην οποία συμμετείχαν περισσότεροι από 2000 συμμετέχοντες, ανέδειξε ότι η κοινοτική μουσική έχει ψυχολογικά, συναισθηματικά και γνωστικά οφέλη για τα άτομα επιτρέποντάς τους να συμμετέχουν σε συγκεκριμένες διαδικασίες προσαρμοσμένες στις ατομικές τους ανάγκες και περιστάσεις (Perkins και συν., 2020).

Σύμφωνα με τον Sandt (2021), που διεξήγαγε μια μελέτη μεταξύ των κοινοτικών χορωδιών στο Alto Adige/Νότιο Τιρόλο για να διερευνήσει το ρόλο του τραγουδιού στην ευημερία των συμμετεχόντων, η κοινοτική μουσική μπορεί να συμβάλλει στην οικοδόμηση κοινωνικών σχέσεων. Ειδικότερα, με βάση τα ευρήματα της παραπάνω έρευνας οι συμμετέχοντες βλέπουν το τραγούδι στη χορωδία ως έναν τρόπο να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες. Η μελέτη υπογραμμίζει ορισμένες βασικές πτυχές, που μπορεί να ανακύψουν μέσω του συλλογικού τραγουδιού. Κάποιες από αυτές σχετίζονται με τα αντιληπτά γνωστικά, συναισθηματικά και κοινωνικά. Αυτά τα οφέλη υποδηλώνουν ότι η συμμετοχή σε κοινοτικές χορωδιακές δράσεις συμβάλλουν σημαντικά στην ευημερία των συμμετεχόντων (Sandt, 2021).

Οι Clift & Hancox (2001), που μελέτησαν τα οφέλη της χορωδιακής μουσικής βρήκαν ότι ανάμεσα στα θετικά αποτελέσματα, που συνδέονται με την ευημερία των συμμετεχόντων, είναι η ευεξία και η χαλάρωση. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες, που αναφέρθηκαν στην ευεξία και την χαλάρωση, μίλησαν επίσης για αισθήματα χαράς και απόλαυσης.

Άλλη μία έρευνα, που διεξήχθη σε άτομα που συμμετείχαν σε ομαδικές μουσικές δράσεις, κατέγραψε ότι οι συμμετέχοντες αντλούν απόλαυση και νιώθουν θετικά συναισθήματα ιδιαίτερα όταν τραγουδούν μαζί. Κάποιοι συμμετέχοντες μίλησαν επίσης για το αίσθημα της απόλαυσης κατά τη διάρκεια παραγωγής ενός μουσικού κομματιού (Mantie, 2012). Ο Seligman (2002), στη θεωρία του για την ευτυχία, υποστηρίζει ότι μία από τις τρεις κομβικές συνιστώσες, που είναι απαραίτητες για την απόκτηση της ευτυχίας, είναι η εμπειρία θετικών συναισθημάτων και ευχαρίστησης, τα οποία μπορούν να προέλθουν από τη συμμετοχή στο χορωδιακό τραγούδι.

Ο Seligman (2002), τεκμηρίωσε επίσης ότι η πρόκληση θετικών συναισθημάτων στους συμμετέχοντες από τη συμμετοχή τους σε ομαδικές μουσικές δράσεις θα μπορούσε να ερμηνευτεί υπό το πρίσμα της νευροβιολογίας και των διαδικασιών που συμβαίνουν στον εγκέφαλο. Συγκεκριμένα ο εξελικτικός προσωπικός μηχανισμός που επιτρέπει την επικοινωνία συναισθηματικών καταστάσεων, βρίσκεται στο δεξί ημισφαίριο, όπου τείνουν να εδράζονται οι συναισθηματικές αντιδράσεις απέναντι στη μουσική.

Οι Welch και συν. (2020) μελέτησαν τα οφέλη από τη συμμετοχή σε μουσικές δραστηριότητες, όπως αυτά προσδιορίζονται από τους συμμετέχοντες. Οι συμμετέχοντες στο πλαίσιο ομάδων εστίασης συμμετείχαν σε εβδομαδιαίες μουσικές δραστηριότητες που έγιναν σε τρεις τοποθεσίες: δύο κέντρα στο Λονδίνο και ένα στη Βόρεια Αγγλία. Οι απαντήσεις τους συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίων και συνεντεύξεων. Οι συμμετέχοντες στη μουσική απέδωσαν βελτιώσεις στην ποιότητα ζωής, στην ενεργό ενασχόληση με τη μουσική. Επίσης αναφέρθηκαν σε ένα ευρύ φάσμα γνωστικών, κοινωνικών, συναισθηματικών και σωματικών οφελών. Η συγκεκριμένη έρευνα προσφέρει μια εικόνα για το τι είπαν οι συμμετέχοντες σχετικά με τη βελτίωση της υγείας, τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, τη συναισθηματική υποστήριξη και τη μάθηση ως αποτέλεσμα της ενεργού συμμετοχής στη μουσική (Welch και συν., 2020).

Οι Corppi & Sandt (2021) από την άλλη, που διεξήγαγαν μια ποιοτική μελέτη για τα πλεονεκτήματα της χορωδιακής κοινοτικής μουσικής, επιβεβαιώνουν ότι το τραγούδι οδηγεί σε κοινωνική, εκπαιδευτική και ψυχολογική ανάπτυξη και προάγει την κοινωνική αφύπνιση των συμμετεχόντων.

Άλλοι ερευνητές (Fogg-Rogers και συν., 2016 ·Cick, 2011) έχουν τονίσει το ρόλο της κοινοτικής μουσικής, που προωθεί τον αυτοσχεδιασμό, στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας των συμμετεχόντων στο πλαίσιο συνεργατικών δράσεων. Σύμφωνα με τους Στάμου, Ζιώγα & Στάμου (2018) η μουσική δημιουργικότητα συνεπάγεται την επικοινωνία συναισθημάτων και ιδεών μέσα από ήχους. Για αυτό στο πλαίσιο της μουσικής δημιουργικής διαδικασίας το άτομο είναι σε θέση να οργανώσει γνωστικές μουσικές δομές με νέους τρόπους. Ο αυτοσχεδιασμός και η σύνθεση συνιστούν βασικές πτυχές της μουσικής δημιουργικότητας. Στα μικρά παιδιά η μουσική δημιουργικότητα μπορεί να εκφραστεί μέσω της χρήσης του σώματος, της φωνής και των μουσικών οργάνων (Στάμου, Ζιώγα & Στάμου, 2018). Τέλος αναφορικά με τον αυτοσχεδιασμό οι Στάμου, Ζιώγα & Στάμου (2018) έχουν αναφέρει ότι αυτός είναι σε θέση να ενδυναμώσει και να δημιουργήσει ανεξάρτητους μουσικούς. Σε ένα ανώτερο επίπεδο μάλιστα ο

αυτοσχεδιασμός βοηθάει τα παιδιά να αναπτύξουν ένα δικό τους ιδίωμα μουσικής έκφρασης.

Στο ίδιο πλαίσιο οι MacDonald & Miell (2000) υποστήριξαν ότι όταν οι μαθητές δουλεύουν σε ομάδες με φίλους τους, τότε έχουν πολύ καλύτερες επιδόσεις στη δημιουργία μουσικών συνθέσεων επιδεικνύοντας καλύτερη συνεργασία, αλληλεπίδραση και επεξεργασία των μουσικών ιδεών.

Αντίθετα στην έρευνα των MacDonald & Miell (2000) βρέθηκε ότι τα μέλη των ομάδων που δεν έχουν φιλικές σχέσεις, δίνουν λιγότερο δημιουργικές συνθέσεις καθώς δουλεύουν πιο απομονωμένα, δεν αναπτύσσουν τις ιδέες τους, ούτε δέχονται ερεθίσματα από τα άλλα μέλη της ομάδας (MacDonald & Miell, 2000). Ομοίως και η έρευνας της Campbell (1998) στο πλαίσιο της συνεργατικής μάθησης τα παιδιά επιδεικνύουν υψηλή δημιουργικότητα, που συχνά οι δάσκαλοι και οι γονείς δεν είναι σε θέση να αφογκραστούν.

Η μελέτη περίπτωσης, που διεξήχθη από την Albany (2022) παρείχε πολύτιμες γνώσεις για το πώς λειτουργεί η κοινοτική μουσική σε επίπεδο σχέσεων μεταξύ των συμμετεχόντων. Στο πλαίσιο της έρευνας φάνηκε ότι η αλληλεπίδραση και η συνδεσιμότητα μεταξύ των κοινοτικών ομάδων ήταν πολύ υψηλή, και αυτό ενθάρρυνε την ανάπτυξη ενός δημιουργικού συνεργατικού κλίματος και τη δημιουργία στενών σχέσεων μεταξύ των συμμετεχόντων. Από εκπαιδευτική άποψη, η αφοσίωση των εκπαιδευτικών-μουσικών διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην προώθηση ενός δυναμικού κοινοτικού μουσικού περιβάλλοντος.

Επίσης στο πλαίσιο της έρευνας του Seligman (2011) τα μέλη, που συμμετείχαν σε κοινοτική χορωδιακή δράση, τόνισαν πολλά ατομικά και διαπροσωπικά οφέλη από την συμμετοχή τους στη χορωδία. Τόνισαν επίσης τη σημασία της ανάπτυξης κοινωνικών σχέσεων μέσα σε μια υποστηρικτική κοινότητα και τη σημασία των μουσικών επιτευγμάτων. Μέσα από την ανάλυση εντοπίστηκαν τα εξής βασικά θέματα: η προσωπική ανάπτυξη, η δημιουργία κοινότητας χωρίς αποκλεισμούς και η επιθυμία σύνδεσης.

Τέλος στο πλαίσιο της μελέτης Lee και συν. (2017) αναδείχθηκε ότι η συμμετοχή στην μουσική εμπειρία ευνοεί την ευημερία των μαθητών. Συγκεκριμένα, οι ερευνητές εντόπισαν ότι μέσα από τη συμμετοχή σε κοινοτικές σχολικές μουσικές δράσεις οι συμμετέχοντες αποκτούν θετικά συναισθήματα και δημιουργούν ισχυρές σχέσεις. Μέσα από την έρευνα των Lee και συν. (2017) τονίστηκε η σημαντικότητα του ρόλου των

σχολικών ηγετών για την παροχή ευκαιριών στους μαθητές να βιώσουν τα οφέλη της μουσικής συμμετοχής (Lee και συν., 2017). Οι Lee και συν. (2017) τόνισαν επίσης το ρόλο της συμμετοχής σε μουσικές δράσεις στην δημιουργία κοινωνικών δικτύων μεταξύ των συμμετεχόντων και στην ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης και αμοιβαιότητας εντός αυτών των δικτύων.

Ιδιαίτερα όταν μιλάμε για μικρά παιδιά η συμμετοχή σε μουσικές δράσεις, που ενέχουν μέσα τους το στοιχείο της δημιουργικότητας, συμβάλλει στο να αποκτήσουν τα παιδιά ένα δικό τους προσωπικό στυλ έκφρασης και να πετύχουν την απελευθέρωση των συναισθημάτων τους μέσα από τις ομαδικές μουσικές εκτελέσεις (Στάμου, Ζιώγας & Στάμου, 2018). Όλα τα παραπάνω αναδεικνύουν τα οφέλη που προκύπτουν από τη συμμετοχή των ατόμων σε ομαδικές μουσικές δράσεις στα πλαίσια εκπαιδευτικών δομών και διαδικασιών.

1.4 Κίνητρα συμμετοχής

Η κατανόηση των κινήτρων των μαθητών είναι ένας βασικός τομέας μελέτης για ερευνητές και επαγγελματίες της μουσικής εκπαίδευσης (Elliott & Silverman, 2012). Η κατανόηση των κινήτρων είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση ερωτημάτων σχετικά με το πώς και γιατί οι άνθρωποι αρχίζουν να μαθαίνουν ένα μουσικό όργανο, πώς συνεχίζουν να είναι δεσμευμένοι στη μάθηση ανεξαρτήτως των προκλήσεων και πώς γίνονται επιτυχημένοι ή γιατί τα παρατάνε (Schunk, Meece, & Pintrich, 2013).

Σε ένα πρώτο επίπεδο τα κίνητρα για τη συμμετοχή σε κοινοτικές μουσικές δράσεις δίνονται από τους κοινοτικούς μουσικούς που οργανώνουν τις μουσικές δράσεις. Τέτοια κίνητρα περιλαμβάνουν τη δυνατότητα που έχουν οι μαθητές να συμμετέχουν σε ένα φιλικό και συμπεριληπτικό περιβάλλον και να αναπτύξουν μουσικές γνώσεις συνεισφέροντας παράλληλα στην κοινωνική ευημερία της εκάστοτε κοινότητας (Koopman, 2007).

Επίσης κάποια εκ των βασικότερων κινήτρων των ατόμων, που παίρνουν μέρος σε μουσικές δράσεις είναι η προσωπική και η κοινωνική ανταμοιβή. Κάποιες διαστάσεις, που σχετίζονται με την προσωπική ανταμοιβή είναι: η αυτοπραγμάτωση, η αυτοέκφραση, η αυτοσύλληψη, η ικανοποίηση. Ενώ μία εκ των σημαντικότερων διαστάσεων των κοινωνικών ανταμοιβών είναι η δημιουργία κοινωνικών σχέσεων και η ανάπτυξης του αισθήματος του ανήκειν (Seligman, 2011). Άλλα κίνητρα για συμμετοχή σε κοινοτικές μουσικές δράσεις είναι η ανάπτυξη θετικών συναισθημάτων και η ανάπτυξη ικανοτήτων (Lee και συν., 2017).

Όπως έχει διαπιστωθεί άλλοι παράγοντες κινητοποίησης είναι η απόλαυση, που προέρχεται μέσα από το τραγούδι ή την δημιουργία μιας μουσικής σύνθεσης καθώς και η δημιουργικότητα. Τα άτομα δηλαδή, που συμμετέχουν σε χορωδιακές μουσικές δράσεις, θέλουν να απολαύσουν τη διαδικασία και να αφήσουν την φαντασία και την δημιουργικότητα τους ελεύθερη (Sandt, 2021). Άλλοι ερευνητές, όπως οι Durrant & Himonides (1998) έχουν επίσης αναφέρει ως βασικά κίνητρα την ανάγκη για βελτίωση των γνωστικών ικανοτήτων αλλά και την ανάγκη για ανακούφιση από το στρες της καθημερινότητας.

Μέσα από τη συμμετοχή σε μουσικές δράσεις οι συμμετέχοντες έχουν την ευκαιρία να αλληλοεπιδράσουν με άλλους και ως εκ τούτου να ενσωματωθούν σε μία κοινότητα. Ιδιαίτερα για τα άτομα, που ζουν μόνα τους ή που δεν έχουν οικογένεια, η

συμμετοχή σε κοινοτικές μουσικές δράσεις τους δίνει τη δυνατότητα να βγουν από το σπίτι για να συναντήσουν άλλους (Sandt, 2021). Επίσης υποστηρίζεται ότι η κοινοτική μουσική δίνει τη δυνατότητα στα άτομα να επικοινωνούν και να εκφράζουν ένα ευρύ φάσμα συναισθημάτων και εμπειριών. Τα μέλη μιας «κοινότητας» δεν χρειάζεται να συνδέονται με γεωγραφικούς δεσμούς. Μπορεί να είναι μια ομάδα ανθρώπων που μοιράζονται κοινά ενδιαφέροντα, εμπειρίες ή υπόβαθρο (Veblen, 2007).

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι τα κίνητρα για τη συμμετοχή σε μια μουσική κοινοτική μουσική δράση είναι εξωγενή αλλά εγγενή (εσωτερικά). Σύμφωνα με θεωρίες κινητοποίησης σε επίπεδο εξωτερικών κινήτρων τα άτομα φαίνεται να παρακινούνται από εξωτερικούς παράγοντες, όπως είναι η κοινωνική αναγνώριση. Ενώ σε επίπεδο εσωτερικών κινήτρων τα άτομα παρακινούνται από την επιθυμία να ικανοποιήσουν τις βασικές ανθρώπινες ανάγκες αλλά και τις εσωτερικές προσδοκίες τους (Schunk, Meece, & Pintrich, 2013).

Σε αυτό το πλαίσιο οι ερευνητές της μουσικής εκπαίδευσης έχουν στραφεί στη θεωρία του αυτοπροσδιορισμού, που συνιστά μια ολοκληρωμένη θεωρία κινήτρων, για να εξηγήσουν τα κίνητρα των ατόμων που συμμετέχουν σε ομαδικές μουσικές δράσεις. Η θεωρία του αυτοπροσδιορισμού βέβαια δεν ασχολείται μόνο με τα κίνητρα αλλά και με την ποιότητα των κινήτρων. Η ποιότητα των κινήτρων σχετίζεται με τον βαθμό στον οποίο η συμπεριφορά είναι ευθυγραμμισμένη με την αίσθηση του εαυτού (Baard, Deci, & Ryan, 2004).

Η υπό εξέταση θεωρία προσφέρει στους ερευνητές της μουσικής εκπαίδευσης ένα πλαίσιο για να εξηγήσουν το εύρος των παραγόντων που συνδέονται με την μουσική εκμάθηση. Για παράδειγμα η απόκτηση νέων ικανοτήτων και η αυτοαποτελεσματικότητα σύμφωνα με τη θεωρία αυτοπροσδιορισμού είναι παράγοντες που μπορεί να επεξηγήσουν την επιλογή των ατόμων να συμμετέχουν σε μουσικές δραστηριότητες (Baard, Deci, & Ryan, 2004). Για παράδειγμα η ανάγκη για απόκτηση ικανοτήτων, που κάνουν κάποιον ανταγωνιστικό σε έναν τομέα, σχετίζεται με την επιθυμία του εκάστοτε ατόμου να είναι αποτελεσματικό στις δεξιότητες, τις ικανότητες και τις αλληλεπιδράσεις του στο κοινωνικό περιβάλλον (Baard, Deci, & Ryan, 2004).

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΕΡΕΥΝΑ

2.1. Στόχος και ερευνητικά ερωτήματα

Η παρούσα ποιοτική ανάλυση έχει ως στόχο τη διερεύνηση της εμπειρίας της συμμετοχής μαθητών ωδείου σε ένα σύνολο κοινοτικής μουσικής που υλοποιείται στο τυπικό εκπαιδευτικό ωδειακό πλαίσιο.

Πιο συγκεκριμένα, θα διερευνηθεί η επίδραση αυτής της συμμετοχής στα ακόλουθα:

- A) στην αυτοεκτίμηση των συμμετεχόντων μαθητών ωδείου
- B) στην απόλαυση της διαδικασίας της μουσικής πράξης στο πλαίσιο του συνόλου κοινοτικής μουσικής
- Γ) στο πώς θεωρούν ότι σχετίζονται με τους συμμαθητές/μουσικούς συμπαίκτες τους και πώς νιώθουν οι ίδιοι μέσα στην ομάδα
- Δ) στη στάση τους απέναντι σε στοιχεία που αφορούν τη μουσική σπουδή (μουσική μάθηση στο κοινοτικό πλαίσιο, σπουδή του οργάνου, κίνητρα για μελέτη, στάση απέναντι στον ωδειακό θεσμό).

2.2. Μεθοδολογία

Η κοινωνική πραγματικότητα συγκροτείται από τους ποικίλους τρόπους που οι άνθρωποι την προσδιορίζουν και της δίνουν νόημα (Twinn, 1997). Στο πλαίσιο αυτό ο ερευνητής επέλεξε την ποιοτική μέθοδο προκειμένου να κατανοήσει τις απόψεις και τις αντιλήψεις των υποκειμένων της έρευνας, των μαθητών ενός ωδείου, για την εμπειρία συμμετοχής τους σε ένα σύνολο κοινοτικής μουσικής. Η παρούσα ποιοτική έρευνα είναι πιλοτική = διαγνωστική και δίνει τη δυνατότητα να αναδυθούν θέματα προς περαιτέρω μελέτη.

2.2.1 Δείγμα

Η έρευνα διενεργήθηκε σε δημοτικό ωδείο στην ευρύτερη περιοχή μεγάλου αστικού κέντρου στη βόρεια Ελλάδα όπου και υλοποιήθηκε η κοινοτική μουσική δράση. Συμμετέχοντες στη δράση ήταν 13 μαθητές, 2 κορίτσια και 11 αγόρια, ηλικίας μεταξύ 8 και 17 ετών εκ των οποίων οι 12 ήταν σπουδαστές του ωδείου. Ο ίδιος ο ερευνητής ήταν και ο συντονιστής της δράσης. Η διάρκεια της παρέμβασης ήταν 23 εβδομάδες συνολικά και έλαβε χώρα από τις 15 Ιανουαρίου έως τις 11 Ιουνίου του 2022. Οι συναντήσεις – πρόβες διάρκειας 2 ωρών πραγματοποιούνταν μία φορά την εβδομάδα ίδια μέρα και ώρα κάθε Σάββατο μεταξύ 9.30-11.30 στον δεύτερο όροφο του ωδείου και στην αίθουσα της φιλαρμονικής. Από τους 13 συμμετέχοντες, οι 5 βίωσαν συνολικά την παρέμβαση των 23 εβδομάδων, 2 βίωσαν την παρέμβαση των 20 εβδομάδων, 5 βίωσαν την παρέμβαση των 16 εβδομάδων και ένας την παρέμβαση των 10 εβδομάδων. Από τους 13 συμμετέχοντες ο ερευνητής επέλεξε τελικά τρία άτομα στα οποία και έκανε ημιδομημένη προφορική συνέντευξη. Τα τρία άτομα που επιλέχθηκαν ανήκουν σε διαφορετικές ηλικιακές κατηγορίες και η ηλικία τους κυμαίνεται από 8 έως 16 ετών.

Στην παρούσα εργασία ως μέθοδος δειγματοληψίας επιλέχθηκε η σκόπιμη δειγματοληψία. Η σκόπιμη τεχνική δειγματοληψίας, που ονομάζεται επίσης δειγματοληψία κρίσης, είναι η σκόπιμη επιλογή ενός συμμετέχοντα λόγω των ιδιοτήτων που διαθέτει ο συμμετέχων. Είναι μια μη τυχαία τεχνική που δεν χρειάζεται υποκείμενες θεωρίες ή καθορισμένο αριθμό συμμετεχόντων. Με απλά λόγια, ο ερευνητής αποφασίζει τι πρέπει να γνωρίζει και επιχειρεί να βρει ανθρώπους που μπορούν και είναι πρόθυμοι να παρέχουν τις πληροφορίες βάσει της γνώσης ή της εμπειρίας (Creswell, 2013). Εκτός από τη γνώση και την εμπειρία, επισημαίνεται η σημασία της

διαθεσιμότητας και της προθυμίας συμμετοχής, καθώς και η ικανότητα επικοινωνίας εμπειριών και απόψεων με άρτιο, εκφραστικό και στοχαστικό τρόπο. Σε αντίθεση με τις τυχαίοποιημένες μελέτες, οι οποίες περιλαμβάνουν σκόπιμα μια διαφορετική διατομή ηλικιών, υποβάθρων και πολιτισμών, η ιδέα πίσω από τη σκόπιμη δειγματοληψία είναι να επικεντρωθεί σε άτομα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που θα μπορούν καλύτερα να βοηθήσουν στη σχετική έρευνα (Creswell, 2013). Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, επιλέχθηκαν τρία άτομα, καταστρώντας έτσι τη μελέτη αυτή μια πιλοτική μελέτη πολλαπλών περιπτώσεων.

2.2.2. Ερευνητικά εργαλεία

Ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη. Η ημιδομημένη συνέντευξη, στηρίχθηκε σε έναν οδηγό συνέντευξης που απαρτιζόταν από 13 ερωτήματα, γύρω από τα οποία κινήθηκε η συζήτηση. Η μέση διάρκεια συνέντευξης ήταν διάρκειας 40 λεπτών. Η συνέντευξη διενεργήθηκε σε οικείο χώρο, στις κτιριακές εγκαταστάσεις του ωδείου και στην ίδια αίθουσα που γινόταν οι πρόβες, στον δεύτερο όροφο και συγκεκριμένα στην αίθουσα της φιλαρμονικής.

Οι συνεντεύξεις έλαβαν χώρα έξι μέρες μετά το τέλος της παρέμβασης μεταξύ τις 17/06/22, ημέρα Παρασκευή, έως τις 22/06/22, ημέρα Τετάρτη. Η συνέντευξη ήταν πρόσωπο με πρόσωπο και έγινε σε ένα χαλαρό κλίμα όπου είχε προηγηθεί ένα κέρασμα και μία κουβέντα γενικού περιεχομένου. Η ώρα και η μέρα της συνέντευξης καθορίστηκε έπειτα από επιλογή του ίδιου του συνεντευξιζόμενου.

2.2.3 Στρατηγική – Περιεχόμενο και δομή της παρέμβασης

Το δείγμα της έρευνας εντοπίστηκε μέσα στον ίδιο τον χώρο του ωδείου, όπου ο ερευνητής ήδη εργαζόταν ως καθηγητής ηλεκτρικής κιθάρας. Έγινε κοινοποίηση της δράσης στους μαθητές του ωδείου μέσω γραπτών ανακοινώσεων στους πίνακες του ωδείου, είτε προφορικά, καθώς και μέσω ανακοινώσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Σε αυτές τις κοινοποιήσεις τονιζόταν ότι η δράση είναι ανοιχτή για όλους, ανεξαρτήτου μουσικού επιπέδου, οργάνου, ηλικίας ή κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης των συμμετεχόντων και των οικογενειών τους. Η δράση είχε καθαρά μη οικονομικό χαρακτήρα (δωρεάν για όλους) απαλλαγμένο από δίδακτρα και οικονομικές υποχρεώσεις.

Τονιζόταν ότι σκοπός της δράσης ήταν να δημιουργήσει μια μουσική ομάδα η οποία θα μπορεί να συνθέτει, ηχογραφεί, προωθεί και μοιράζεται με την τοπική κοινωνία είτε συμμετέχοντας σε συναυλίες και δράσεις της κοινότητας είτε απλά αλληλοεπιδρώντας μουσικά με δομές, που φιλοξενεί ο δήμος (ΚΑΠΗ, ΑΜΕΑ, νοσοκομεία, εκδηλώσεις θρησκευτικού χαρακτήρα όπως τα Χριστούγεννα) είτε ακόμη σε εκδηλώσεις τόνωσης της οικονομίας οι οποίες οργανώνονται από τον εμπορικό σύλλογο όπως η Λευκή Νύχτα.

Οι στόχοι της ομάδας δεν ήταν καθαρά και μόνο μουσικοί στόχοι. Δινόταν μεγάλη βαρύτητα στην αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων, στην δημιουργία φιλίας μεταξύ τους, στην αποδοχή όλων και στην ανάγκη να δημιουργήσουν και να παράγουν πρότυπη μουσική την οποία θα μοιραστούν με την τοπική κοινωνία εκτός των τειχών του ωδείου.

Η βασική ιδέα ήταν να μελετηθεί η εφαρμογή των βασικών αρχών της κοινοτικής μουσικής μέσα από οργανικά σύνολα σε ένα τυπικό περιβάλλον και αν αυτή η δράση μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο μεταμόρφωσης της μουσικής εκπαίδευσης προς το καλύτερο. Κύριος στόχος της δράσης ήταν η δημιουργία ενός μαθητοκεντρικού πλαισίου, μέσα στο οποίο όλοι είναι ίσοι μεταξύ τους, μπορούν να εκφραστούν καλλιτεχνικά και να απολαύσουν την όλη διαδικασία της μουσικής παραγωγής, εκτέλεσης, διασκευής, σύνθεσης και προώθησης ανεξαρτήτως μουσικού και κοινωνικού επιπέδου του καθενός.

Οι βασικοί άξονες πάνω στους οποίους στηρίχθηκε αυτή η μουσική παρέμβαση και καθόρισε το περιεχόμενο των συναντήσεων ώστε να πετύχει αυτούς τους μουσικούς και μη στόχους, ήταν οι εξής:

- 1) Καλωσόρισμα, γνωριμία νέου μέλους με τραγούδι και body percussion.

Κάθε νέο μέλος συστήνεται στην ομάδα, η οποία με την σειρά της το καλωσορίζει

μουσικά, συνθέτοντας με την βοήθεια του συντονιστή ένα απλό μουσικό μοτίβο (μελωδικό και ρυθμικό – body percussion) ,ώστε να αισθανθεί άνετα με την υπόλοιπη ομάδα. Στην συνέχεια ακολουθεί μία σύντομη συζήτηση όπου το καινούριο μέλος περιγράφει τον χαρακτήρα του, τις μουσικές του προτιμήσεις, τις προηγούμενες μουσικές σπουδές του, αν έχει και απαντά σε τυχόν ερωτήσεις της ομάδας.

2) Παιχνίδια Ρυθμού με όργανα. Οι συμμετέχοντες παίζουν με αυτοσχέδια ή μη κρουστά όργανα ή μελωδικά όργανα (κιθάρα, μπάσο, βιολί) παράγοντας βουβές νότες (ghost notes). Ήχος – ηχώ : ο συντονιστής παίζει μία ρυθμική φράση και οι συμμετέχοντες τον μιμούνται. Ερώτηση – απάντηση : ο συντονιστής παίζει μία ρυθμική φράση και ο κάθε συμμετέχων ξεχωριστά μιμείται και αναπτύσσει αυτοσχεδιαστικά. Ρυθμικό σολφέζ: ο συντονιστής μοιράζει παρτιτούρες με διάφορα ρυθμικά μοτίβα, τα οποία κυρίως αφορούν την ρυθμική αγωγή των τραγουδιών που θα παιχτούν στην συνέχεια της πρόβας και οι συμμετέχοντες καλούνται να αποδώσουν είτε φωνητικά, είτε με όργανα, είτε με body percussion.

3) Ακρόαση μουσικής: Α) ο κάθε συμμετέχων ξεχωριστά, παροτρύνετε να παρουσιάσει έως δύο μουσικές επιλογές προς ακρόαση και να μοιραστεί με την ομάδα τί είναι αυτό που τον ενώνει με αυτές του τις επιλογές , ή και να περιγράψει μία στιγμή της ζωής του που να συνδέεται με αυτές. Έπειτα από συζήτηση, κάποιες από αυτές τις επιλογές, αποτελούν το μελλοντικό ρεπερτόριο της ομάδας που θα διασκευαστεί. Β) ακρόαση των ηχογραφήσεων της πρόβας με σκοπό την βελτίωση της μουσικής εκτέλεσης.

4) Αυτοσχεδιασμός: ρυθμικός, μελωδικός ή και τα δύο, πάνω σε δοσμένη αρμονία ή όχι (ελεύθερος αυτοσχεδιασμός). Ο κάθε συμμετέχων, πέρα από το κυρίως όργανο του, αναλαμβάνει να δημιουργήσει ένα απλό αυτοσχέδιο όργανο ρυθμικό ή μελωδικό, όπως γυάλινα μπουκάλια μπίρας, όπου ο καθένας αναλαμβάνει να βρει μία συγκεκριμένη νότα ,γεμίζοντας με νερό το μπουκάλι.

5) Σύνθεση (μουσική και στίχους): με την βοήθεια του συντονιστή, το σύνολο ενθαρρύνετε να παράγει μουσικές ιδέες, μέσα από την εξερεύνηση και τον πειραματισμό των οργάνων και των ήχων που αυτά παράγουν ,οι οποίες θα αποτελέσουν έναυσμα σύνθεσης πρωτότυπης μουσικής και στίχων.

6) Διασκευή, ενορχήστρωση: διασκευή και ενορχήστρωση γνωστού ρεπερτορίου, επιλεγμένο από τους ίδιους τους συμμετέχοντες, σύμφωνα με τις μουσικές δυνατότητες του καθενός και το υπάρχον υλικό οργάνων.

7) Ηχογράφηση – συναυλίες – προώθηση : Οι ηχογράφηση του συνόλου αφορά είτε κατά την διάρκεια της πρόβας του επιλεγμένου υλικού με κύριο στόχο την μουσική βελτίωση της εκτέλεσης και της ενορχήστρωσης , είτε σε επαγγελματικό στούντιο ηχογραφήσεων, με σκοπό την παραγωγή και προώθηση πρωτότυπης μουσικής. Η ομάδα συμμετέχει σε εκδηλώσεις του ωδείου (μαθητικές συναυλίες) καθώς και σε εκδηλώσεις κοινωνικού χαρακτήρα του Δήμου Θέρμης.

8) Συζήτηση – αξιολόγηση : Μέρος της χαλάρωσης των μουσικών δραστηριοτήτων είναι η συζήτηση και ο αναστοχασμός της πρόβας (είτε αφορά τον συντονιστή, είτε τους συμμετέχοντες, είτε την επιλογή ρεπερτορίου). Σε αυτό το πλαίσιο ενθαρρύνεται η έκφραση ιδεών με κύριο στόχο την βελτίωση του συνολικού αποτελέσματος.

Με την ολοκλήρωση της δράσης οι μαθητές κατάφεραν να συνθέσουν και ηχογραφήσουν πρότυπη μουσική η οποία κυκλοφορεί σε όλες τις διαδικτυακές πλατφόρμες όπως Spotify, Deezer, You Tube, Apple Music με τίτλο C.M.P.T «Community Music Project Thermi». Επίσης, η ομάδα έχει συμμετάσχει σε πάνω από 10 συναυλίες κοινωνικού χαρακτήρα (ΚΑΠΗ του δήμου) οικονομικού χαρακτήρα (Λευκή Νύχτα) Θρησκευτικού χαρακτήρα (Αναμμα του χριστουγεννιάτικου δέντρου) και ψυχαγωγικού χαρακτήρα με αποκορύφωμα την σύμπραξη του συνόλου με γνωστούς καλλιτέχνες στα Θέρμης δρώμενα όπου επί σκηνής το σύνολο συναντήθηκε με τον Λάκη με τα ψηλά ρεβέρ, τον Γιοκαρίνη και τον Μηλιώκα.

Επίσης το σύνολο κέρδισε την αναγνώριση της τοπικής κοινωνίας και μεγάλων μηνιαίων τοπικών περιοδικών, όπως το Περιοδικό «Εν Τεχνώς» που κάνουν ειδική αναφορά μέσω άρθρων αφιερωμένων σε αυτό το φαινόμενο της κοινοτικής μουσικής.

2.3.4 Θέματα ηθικής και δεοντολογίας

Ο ερευνητής έλαβε αρχικά προφορική έγκριση από το Διευθυντή του ωδείου για την πραγματοποίηση της δράσης και της ποιοτικής έρευνας στο χώρο του ωδείου. Στη συνέχεια ενημέρωσε τους συμμετέχοντες και τους γονείς των ανήλικων συμμετεχόντων για τον σκοπό της έρευνας. Περιέγραψε αναλυτικά τη διαδικασία που θα ακολουθούσε η έρευνα και τόνισε ότι η συμμετοχή ήταν εθελοντική. Οι συμμετέχοντες οποιαδήποτε στιγμή ένιωθαν δυσαρέσκεια ή δυσφορία ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο, μπορούσαν να αποχωρήσουν από τη διαδικασία. Οι συμμετέχοντες ή οι γονείς των ανήλικων συμμετεχόντων υπέγραψαν το σχετικό έντυπο συγκατάθεσης πριν ξεκινήσει η παρέμβαση και η συλλογή των στοιχείων.

2.3. Ευρήματα

2.3.1 Προφίλ δείγματος

Οι συνεντεύξεις έγιναν σε 13 άτομα που πήραν μέρος στην παρέμβαση. Τα αποτελέσματα της συνέντευξης ήταν παρόμοια και στους 13 συμμετέχοντες οπότε έγινε μια επιλογή τριών από τους 13 με βάση την ηλικία και τον χρόνο συμμετοχής του καθενός στην παρέμβαση. Τα τρία άτομα που επιλέχθηκαν ανήκουν σε διαφορετικές ηλικιακές κατηγορίες και η ηλικία τους κυμαίνεται από 8 έως 16 ετών. Τα παιδιά συμπλήρωσαν επίσης ένα μικρό ερωτηματολόγιο το οποίο ανέγραψαν στοιχεία σχετικά με τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα.

Πιο συγκεκριμένα, ο μικρότερος από τους συμμετέχοντες ήταν ο Γιάννης ηλικίας 8 ετών, όπου το μουσικό όργανο που παίζει είναι η κιθάρα. Ως μικρός στην ηλικία στον ελεύθερο του χρόνο ασχολείται με παιχνίδια (Lego, Βιντεοπαιχνίδια) και του αρέσει το μπάσκετ και το ράγκμπι. Φυσικά βλέπει τηλεόραση και απολαμβάνει την πίτσα. Καθώς είναι πολύ μικρός στην ηλικία δεν απάντησε πιο είδος μουσικής προτιμά να ακούει στον ελεύθερο του χρόνο απλά ότι ακούει μουσική και δε δήλωσε κανέναν αγαπημένο ήρωα.

Ο δεύτερος συνεντευξιαζόμενος ήταν ο Στράτος, 13 χρονών, ο οποίος παίζει επίσης κιθάρα και προτιμά να ακούει Rock, Rap, Hip Hop και Pop. Στον ελεύθερο του χρόνο ασχολείται με την κιθάρα ενώ του αρέσει να βρίσκει πληροφορίες για αεροπλάνα και μοτοσυκλέτες. Αγαπημένα του αθλήματα είναι το τένις, η ιστιοπλοΐα και το airsoft και του αρέσει να διαβάζει βιβλία σχετικά με την επιβίωση. Αγαπημένη του ταινία είναι το Top Gun και του αρέσει να τρώει σουβλάκι. Επίσης, δε δήλωσε κανέναν αγαπημένο ήρωα.

Και ο τρίτος συνεντευξιαζόμενος είναι ο Ούλοφ, 16 ετών, ο οποίος παίζει μπάσο και προτιμά ως μουσική τη Metal, την Jazz και την κλασική μουσική. Σαν άθλημα του αρέσει το Badminton διαβάζει κυρίως μυθιστορήματα και δηλώνει ως αγαπημένο φαγητό τα μακαρόνια. Στην τηλεόραση παρακολουθεί ξένες ταινίες και videoclips μουσικής. Είναι ο μοναδικός από τους τρεις που έχει κατοικίδιο και επίσης ο μοναδικός που δήλωσε αγαπημένο ήρωα, τον Steve Harris, τον μπασίστα του μέταλ συγκροτήματος «Iron Maiden». Ο S. Harris αποτελεί για τον Ούλοφ, όπως δηλώνει και ο ίδιος, τον κύριο λόγο που αποφάσισε να ασχοληθεί με το μπάσο. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται συγκεντρωτικά όλες οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν από το αυτοσυμπληρούμενο ερωτηματολόγιο.

2.3.2. Τα θέματα

Από την ανάλυση των συνεντεύξεων προέκυψαν τέσσερες θεματικές ενότητες, οι οποίες ουσιαστικά απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στο πλαίσιο αυτής της εργασίας. Η πρώτη θεματική ενότητα είναι η «Αυτοεκτίμηση» και μας δίνει απάντηση σχετικά με το ποια είναι η επίδραση της συμμετοχής σε ένα σύνολο κοινοτικής μουσικής στην αυτοεκτίμηση των συμμετεχόντων μαθητών ωδείου. Η θεματική ενότητα αναλύεται περαιτέρω σε δύο υποθέματα στο «Θαυμασμός Τρίτων» και στο «Βελτίωση Προσωπικής Εικόνας».

Η δεύτερη θεματική ενότητα είναι η «Απόλαυση» και απαντά στο ερώτημα ποια είναι η επίδραση της συμμετοχής σε ένα σύνολο κοινοτικής μουσικής στην απόλαυση της διαδικασίας της μουσικής πράξης. Αποτελείται από 3 υποθέματα α) Κοινωνικοποίηση, β) Θετικά Συναισθήματα και γ) Σύνδεση με το χώρο του ωδείου.

Η τρίτη θεματική ενότητα είναι η «Συσχέτιση με την ομάδα» και απαντά στο ερώτημα ποια είναι η επίδραση της συμμετοχής σε ένα σύνολο κοινοτικής μουσικής στο πώς θεωρούν ότι σχετίζονται με τους συμμαθητές/μουσικούς συμπαίκτες τους και πώς νιώθουν οι ίδιοι μέσα στην ομάδα και αποτελείται από δύο υποθέματα το «Αποδοχή της ομάδας» και «Σύνδεση με διαφορετικές ηλικίες».

Και τέλος η τέταρτη θεματική ενότητα είναι η «Στάση στη μουσική σπουδή» και απαντά στο ερευνητικό ερώτημα ποια είναι η επίδραση της συμμετοχής σε ένα σύνολο κοινοτικής μουσικής στην στάση τους απέναντι σε στοιχεία που αφορούν τη μουσική σπουδή (μουσική μάθηση στο κοινοτικό πλαίσιο, σπουδή του οργάνου, κίνητρα για μελέτη, στάση απέναντι στον ωδειακό θεσμό). Αποτελείται από δύο υποθέματα το «Αυτοβελτίωση» και το «Αλλαγή προσέγγισης της μουσικής/μουσικού οργάνου».

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται τα θέματα με τα αντίστοιχα υποθέματα. Στο Παράρτημα Α παρουσιάζονται οι απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις. Ο αναλυτικός πίνακας της ανάλυσης των συνεντεύξεων με την αντιστοίχιση των αποσπασμάτων των συνεντεύξεων οι οποίες οδήγησαν στη δημιουργία των υποθεμάτων και των θεμάτων παρατίθεται στο Παράρτημα Β.

Πίνακας 1: Θέματα & Υποθέματα Ποιοτικής Ανάλυσης

ΘΕΜΑΤΑ	ΥΠΟΘΕΜΑΤΑ
ΑΥΤΟΕΚΤΙΜΗΣΗ	Θαυμασμός τρίτων
	Βελτίωση προσωπικής εικόνας
ΑΠΟΛΑΥΣΗ	Κοινωνικοποίηση
	Θετικά συναισθήματα
	Σύνδεση με το χώρο του ωδείου
ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ	Αποδοχή της ομάδας
	Σύνδεση με διαφορετικές ηλικίες
ΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΠΟΥΔΗ	Αυτοβελτίωση
	Αλλαγή προσέγγισης της μουσικής/μουσικού οργάνου

2.3.2.1 Αυτοεκτίμηση

Θαυμασμός τρίτων

Οι άνθρωποι αναγνωρίζουν το άτομο που παίζει κάποιο μουσικό όργανο ότι κάνει κάτι πολύ σημαντικό και το επιβραβεύουν. Η εκμάθηση ενός μουσικού οργάνου δεν είναι μία εύκολη διαδικασία. Είναι μία επίπονη διαδικασία η οποία απαιτεί αρκετή υπομονή, αφιέρωση αρκετού προσωπικού χρόνου, την αίσθηση του ρυθμού και φυσικά κάποιο μικρό ταλέντο. Οι άνθρωποι το γνωρίζουν αυτό και για αυτό επιβραβεύουν αυτούς που επιλέγουν να μάθουν ένα μουσικό όργανο.

Πολλοί επιθυμούν να παίξουν μουσική και αρκετοί από αυτούς έκαναν κάποια προσπάθεια κάποια στιγμή στη ζωή τους για να μάθουν. Αλλά γρήγορα συνειδητοποίησαν ότι δεν είναι και τόσο εύκολο όσο δείχνει στα χέρια ενός μουσικού. Τα δάχτυλα του κιθαρίστα κινούνται με ταχύτητα πάνω στις χορδές, του πιανίστα κυλάνε με άνεση πάνω στα πλήκτρα και ένας βιολιστής δείχνει ότι είναι πολύ απλό να βγάλεις την σωστή νότα ακουμπώντας το δοξάρι στο βιολί. Όλοι αυτοί όμως έχουν αφιερώσει πολύ χρόνο και ατέλειωτες ώρες μάθησης, για να πετύχουν αυτό τον τόσο δύσκολο στόχο.

Στην εποχή της στιγμιαίας ικανοποίησης, η υπομονή έχει γίνει μια πολύ πιο σπάνια αρετή. Αλλά η εκμάθηση ενός οργάνου μπορεί πραγματικά να ενισχύσει τα επίπεδα υπομονής. Μόνο με την πάροδο του χρόνου και με τη σωστή ποσότητα εξάσκησης μπορεί ο νέος μουσικός να καταφέρει να παίζει τα μουσικά κομμάτια χωρίς λάθη. Το άτομο δηλαδή πρέπει να οπλιστεί με μια καλή ποσότητα υπομονής η οποία θα οδηγήσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

Φυσικό λοιπόν είναι, το άτομο που πετυχαίνει αυτό το στόχο αυτόματα να κερδίζει και τον σεβασμό του κοινωνικού του περιγύρου. Το άτομο που αφιερώνει πολύ προσωπικό χρόνο και πάνω από όλα κόπο για να καταφέρει να μάθει ένα μουσικό όργανο οι άνθρωποι το θαυμάζουν. Στην περίπτωση των συνεντευξιζόμενων παιδιών η οικογένεια και οι συγγενείς εκφράζουν το θαυμασμό τους, είναι περήφανοι και επιβραβεύουν τον φιλόδοξο μουσικό ενώ τον παροτρύνουν να παίζει για να τον ακούσουν.

«Έχει αλλάξει μόνο στο πώς με βλέπουν οι γονείς.....ότι είμαι ο κιθαρίστας της ορχήστρας (γεμάτος χαρά)» (Σ1)

«Είναι περήφανοι για εμένα, όσοι το μάθανε ας πούμε...» (Σ2)

«οι συγγενείς, όσοι το μάθανε, χάρηκαν.» (Σ3)

Επιπρόσθετα η συμμετοχή σε ένα μουσικό σύνολο στο οποίο όλοι μαζί συνεργάζονται για να παράγουν ένα καλό μουσικό αποτέλεσμα αποτελεί ακόμη έναν επιπλέον παράγοντα

θαυμασμού. ‘Όλοι αντιλαμβανόμαστε ότι αυτό απαιτεί επιπλέον κόπο για τον μουσικό. Πέρα από τις προσωπικές τεχνικές δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίσει το άτομο στην προσπάθειά του να παίξει ένα μουσικό κομμάτι θα πρέπει να μάθει να ακούει τα υπόλοιπα όργανα, να συγχρονίζεται μαζί τους, να παίξει στη σωστή ένταση και γενικότερα να συνεργάζεται με μία ολόκληρη ομάδα. Και φυσικά οι υπόλοιποι άνθρωποι ενδιαφέρονται να ακούσουν το αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας. Είναι κάτι πολύ σημαντικό και αισθάνονται ότι αξίζει να δώσουν την προσοχή τους.

«...είναι μεγάλοι και ενδιαφέρονται για να με ακούσουν...» (Σ2) [οι συγγενείς ενδιαφέρονται να ακούσουν την ηχογράφηση του κοινοτικού συνόλου]

Πολλές φορές ο θαυμασμός προς το άτομο για την επιτυχημένη του προσπάθεια στην εκμάθηση ενός οργάνου καθώς και στην επιτυχημένη του συμμετοχή σε ένα μουσικό σύνολο εκφράζεται και με αρνητικό τρόπο. Δηλαδή, αρνούνται να δεχθούν το γεγονός ότι κάποιος κοντινός τους πρόσωπο, κατάφερε και έκανε κάτι σημαντικό. Δηλώνουν ότι δεν το πιστεύουν και περιγελούν το άτομο που το ισχυρίζεται. Στη συγκεκριμένη περίπτωση οι άνθρωποι του κοινωνικού περίγυρου των ερωτηθέντων αρνούνται να πιστέψουν ότι πραγματικά κάποιος κοντινός τους άνθρωπος κατάφερε να πετύχει κάτι τόσο σημαντικό. Αρνούνται ότι η δήλωση συμμετοχής και η παραγωγή ενός μουσικού κομματιού είναι αλήθεια και προσπαθούν να διαψεύσουν το άτομο που το ισχυρίζεται. Στην περίπτωση αυτής της έρευνας οι συνομήλικοι των ερωτηθέντων δεν πίστεψαν ότι κάποιος φίλος τους θα πετύχαινε να παράγει ένα μουσικό κομμάτι μέσα σε ένα κοινοτικό μουσικό σύνολο.

«Στους φίλους μου..... το έλεγα αλλά δεν με πίστευαν και έλεγαν, σιγά να μην το έκανες αυτό» (Σ2)

Βελτίωση προσωπικής εικόνας

Ως βασικό δημιουργικό πεδίο, η μουσική προσφέρει ισχυρά περιθώρια αυτοπροσδιορισμού και επομένως μεγάλες δυνατότητες αντιμετώπισης των αδυναμιών που αντιμετωπίζουν τα άτομα. Η μουσική είναι μια σημαντική δραστηριότητα. Μπορεί να θεωρηθεί μια θεμελιώδης πτυχή της κοινωνίας, κεντρική σε πολλές κοινωνικές δραστηριότητες, ενώ επηρεάζει βαθιά τις διαθέσεις, τα συναισθήματα και τη συμπεριφορά μας.

Για τον Σ2 το να είναι συνεπής στην ώρα του για να συμμετέχει στις πρόβες του μουσικού συνόλου ήταν κάτι δύσκολο. Το να αργοπορεί όμως δεν ήταν και λύση καθώς θα δημιουργούσε πρόβλημα στους συναδέλφους του, οι οποίοι θα τον περίμεναν. Αυτό τον έκανε να μπορέσει να

χειριστεί το πρόβλημα στο να καθυστερεί στο ραντεβού του και να έρχεται στην ώρα του. Το γεγονός ότι κατάφερε να είναι συνεπής, δηλαδή το ότι αντιμετώπισε μία αδυναμία του για να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις του στο σύνολο τον χαροποίησε ιδιαίτερα

«Το ότι τα κατάφερα (συνέπεια ώρας), με έκανε να αισθάνομαι χαρούμενος» (Σ2)

Ο Σ3 αναφέρει ότι νιώθει πιο ανοιχτός και πιο κοινωνικός. Η συμμετοχή του στο μουσικό σύνολο βοήθησε στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του με έναν τρόπο που τον κάνει να νιώθει καλύτερα

«Έχω γίνει πιο κοινωνικός.... Είμαι κλειστός σαν άνθρωπος.....» (Σ3)

Τα άτομα που συμμετείχαν στο κοινοτικό σύνολο δήλωσαν ότι δεν ένιωθαν πλέον πολύ αμήχανα μπροστά στο κοινό. Παλιότερα πριν τη συμμετοχή τους στο κοινοτικό σύνολο δεν τολμούσαν να παίξουν μπροστά σε άλλους φοβούμενοι ότι εάν έκαναν κάποιο λάθος τότε αυτό θα ήταν κατακριτέο από τους ακροατές. Η συμμετοχή τους στο κοινοτικό σύνολο όμως τους βοήθησε να νιώθουν περισσότερο άνετα με τα λάθη τους και να μπορούν να παίζουν πιο άνετα μπροστά σε άλλους.

«Είμαι πιο άνετος στο σύνολο τώρα. Στον Οκτώβριο ήμουν πιο κλειστός..... Κάποια πράγματα δεν ήθελα να παίζω..... σόλο δεν ήθελα να κάνω..... παρόλο που θα μπορούσα να είχα μάθει, αλλά δεν ήθελα να κάνω γιατί.... Φοβόμουν να μην κάνω λάθος και τα χαλάσω» (Σ1)

«...αλλά έχω ανοίξει πιο πολύ και.....είμαι πιο άνετος.» (Σ2)

Επίσης, το άτομο αντιλαμβάνεται καλύτερα τις τεχνικές του αδυναμίες αλλά και τα τεχνικά του πλεονεκτήματα. Αναπόφευκτα, συγκρίνεται με άλλους μουσικούς στο πλαίσιο του συνόλου και μπορεί να αντιληφθεί καλύτερα σε ποια τεχνικά σημεία είναι καλύτερος και ως εκ τούτου να συνεισφέρει πιο αποτελεσματικά στο αποτέλεσμα που θέλει να πετύχει το μουσικό σύνολο. Από την άλλη μεριά βλέπει τις τεχνικές του αδυναμίες αναγνωρίζει ότι άλλα άτομα μπορούν να ανταπεξέλθουν καλύτερα στους ρόλους που αυτός δεν μπορεί ενώ αναγνωρίζει ότι θα πρέπει να δουλέψει περισσότερο στα συγκεκριμένα τεχνικά σημεία. Είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζουμε τη θέση μας σε ένα σύνολο και να αντιλαμβανόμαστε ποιος ακριβώς είναι ο ρόλος μας και πως μπορούμε να ανταποκριθούμε καλύτερα σε αυτόν

«τα δυνατά μου σημεία είναι η ταχύτητα..... Η ταχύτητα νομίζω, παλεύω με τον Ρυθμό, νομίζω είμαι καλός σχετικά.....Εεε... και προσπαθώ να έχω ένα αξιοπρεπή ήχο» (Σ3)

2.3.2.2 Απόλαυση

Φίλοι/Παρέες

Ο κοινωνικός δεσμός ενισχύεται σημαντικά από τη μουσική. Μέσω της επίδρασής της στην ενσυναίσθηση, την εμπιστοσύνη και τη συνεργασία, η μουσική επηρεάζει το πόσο καλά αλληλοεπιδρούμε μεταξύ μας. Η μουσική έχει επίσης μια έντονη κοινωνική έλξη. Οι άνθρωποι συχνά αισθάνονται πιο συνδεδεμένοι με τους γύρω τους ενώ παίζουν με άλλους ή ακούνε μουσική. Η μουσική βελτιώνει τη διαπροσωπική επικοινωνία, τον συντονισμό και τη συνεργασία. Τουλάχιστον, εάν επιθυμούν να δημιουργήσουν έναν όμορφο ήχο, αυτό περιλαμβάνει τη συνεργασία και το συντονισμό των προσπαθειών. Η κοινή προσπάθεια οδηγεί τα άτομα να νιώθουν πιο κοντά το ένα με το άλλο και αυτό αναπτύσσει μία οικειότητα

Η συνεργασία είναι αναμφίβολα μέρος του τραγουδιού σε μια χορωδία ή του παιχνιδιού σε μια μπάντα, τόσο στη διαδικασία των προβών όσο και κατά τη διάρκεια των παραστάσεων. Η συνεργασία χτίζει διαπροσωπική εμπιστοσύνη και αυξάνει τις προοπτικές του ατόμου για μελλοντική συνεργασία.

«Ωραία, ότι τους ξέρω πολύ όλους» (Σ1) [Ο Σ1 αισθάνεται ωραία στο κοινοτικό σύνολο κυρίως γιατί τους ξέρει όλους]

«Πηγαίνω στο σύνολο και κάνω παρέα με όλους τους τύπους εκεί.» (Σ1)

«Με την Άννα, με την Άρια, με τον Νώντα, με τον Αντώνη.....» (Σ2) [αναφορά παιδιών από το σύνολο με τα οποία ο Σ2 θέλει να αναπτύξει φιλικές σχέσεις]

Η μουσική έχει μια μοναδική κοινωνιολογική και ψυχολογική σημασία, τόσο ως προς το πώς ενσωματώνεται στις κοινωνίες σε όλο τον κόσμο, όσο και ως προς το πώς διευκολύνει την κοινωνική αλληλεπίδραση. Οι δημιουργικές και εκφραστικές σωματικές και διανοητικές διαδικασίες της δημιουργίας μουσικής μαζί προσφέρουν ένα ισχυρό και προσιτό μέσο οι οποίες προάγουν τις κοινωνικές σχέσεις. Η δημιουργία μουσικής με άλλους σε κοινοτικά περιβάλλοντα μπορούμε να τολμήσουμε να πούμε ότι έχει αξία σε όλη την ενήλικη ζωή.

Θετικά συναισθήματα

Όταν προσπαθούμε να συγχρονιστούμε με άλλους μουσικά, κρατώντας το ρυθμό ή εναρμονιζόμενοι, για παράδειγμα τείνουμε να νιώθουμε θετικά κοινωνικά συναισθήματα προς αυτούς με τους οποίους συγχρονιζόμαστε, ακόμα κι αν αυτό το άτομο δεν είναι ορατό σε εμάς ή δεν είναι στο ίδιο δωμάτιο. Ο συντονισμός της κίνησης με ένα άλλο άτομο συνδέεται γεγονός που μπορεί να εξηγήσει γιατί έχουμε αυτά τα θετικά, ζεστά συναισθήματα όταν παίζουμε μουσική

μαζί με άλλα άτομα.

Οι συμμετέχοντες νιώθουν ότι παίζοντας μουσική χαλαρώνουν. Παρόλο που η εκμάθηση μουσικής είναι μια πολύ δύσκολη και επίπονη διαδικασία, δε συνεπάγεται ότι θα δημιουργεί και συναισθήματα άγχους και στρες στους νεαρούς μουσικούς. Αυτή ακριβώς η διαδικασία εκμάθησης του μουσικού οργάνου και η προσπάθεια να ξεπεραστούν οι τεχνικές δυσκολίες του κάθε κομματιού είναι αυτό που προκαλεί συναισθήματα χαλάρωσης στα άτομα. Ακόμη, περισσότερο η συνεργασία στα πλαίσια ενός μουσικού συνόλου και ότι τα άτομα περνάνε ευχάριστα κατά τη διάρκεια της πρόβας, τα κάνει να ξεφεύγουν από τις όποιες πιέσεις αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους και να χαλαρώνουν. Το πιο σημαντικό είναι ότι νιώθουν χαρά και ικανοποίηση στο μουσικό σύνολο. Δηλαδή, περνάνε όμορφα και ικανοποιούνται όταν η προσπάθεια που καταβάλλουν και ο χρόνος που αφιερώνουν έχει σταδιακά κάποιο αποτέλεσμα.

«Μου αρέσει εδώ πέρα που είμαι.... Χαλαρώνω .....μια χαρά» (Σ1)

«Τα κύρια συναισθήματα είναι, χαρά.... Ικανοποίηση...» (Σ3)

Μία ακόμη σημαντική επισήμανση από τους συμμετέχοντες είναι ότι με το πέρασμα του χρόνου δεν νιώθουν άγχος. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η συμμετοχή σε ένα μουσικό σύνολο βοηθά τα άτομα να ξεπεράσουν κάποιες αδυναμίες όπως το να εκτεθούν μπροστά σε κάποια άλλα άτομα, και να κάνουν λάθη, αλλά και να ακούσουν άλλους ανθρώπους να πράττουν λάθη, τους κάνει να αποδέχονται τον εαυτό τους και τους άλλους έτσι όπως είναι. Νιώθουν άνετα μαζί τους και σταδιακά νιώθουν άνετα μπροστά σε ένα κοινό.

«...τόρα πια.....δεν έχω άγχος» (Σ1)

«Δηλαδή ακόμα και στην συναυλία δεν έχω άγχος» (Σ1)

Και φυσικά όταν όλοι μαζί καταφέρνουν να συνεργαστούν και να συντονιστούν για να πετύχουν ένα αξιόλογο αποτέλεσμα, τελικά και οι ίδιοι αισθάνονται μία ευχάριστη έκπληξη. Οι συνεντευξιαζόμενοι ένιωσαν να εκπλήσσονται από το αποτέλεσμα της δουλειάς τους γιατί μην έχοντας συμμετάσχει σε κάτι παρόμοιο στο παρελθόν δεν γνώριζαν πως είναι δυνατόν τόσα πολλά άτομα και από διαφορετικές ηλικίες να μπορέσουν να συνεργαστούν. Ιδιαίτερα δε ήταν πολύ δύσκολο για τα παιδιά που συμμετείχαν στο σύνολο για πολύ λίγο χρονικό διάστημα. Το αποτέλεσμα όμως τους δικαίωσε.

«Έκπληξη.... Ότι δεν περίμενα ότι θα κάνω όλα αυτά που κάναμε...Δηλαδή το θεωρώ κάτι ακατόρθωτο, το θεωρούσα κάτι ακατόρθωτο» (Σ3)

Σύνδεση με το χώρο του ωδείου

Είναι πολύ σημαντικό που τα παιδιά δήλωσαν ότι ο χώρος του ωδείου είναι ένας χώρος στο οποίο νιώθουν άνετα και μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα. Είναι ευχαριστημένοι με τον εξοπλισμό του ωδείου και αναπόφευκτα κάνουν σύγκριση με το σχολείο τους. Δυστυχώς τα σχολεία δε διαθέτουν τον απαραίτητο εξοπλισμό για να πραγματοποιηθεί το μάθημα της μουσικής σε κατάλληλες συνθήκες ενώ τα παιδιά δηλώνουν ότι ο τρόπος που διεξάγεται περισσότερο τους απομακρύνει παρά τους κάνει να αγαπήσουν τη μουσική.

«το ωδείο είναι χίλιες φορές καλύτερο (με σιγουριά και έντονα)» (Σ1)

«Το ότι έχουμε εξοπλισμό είναι κάτι που με χαροποιεί ιδιαίτερα» (Σ3)

Το σχολείο περισσότερο προσπαθεί να μάθει στα παιδιά τη θεωρία της μουσικής παραλείποντας το μουσικό κομμάτι που είναι πολύ σημαντικό για να κρατήσεις το ενδιαφέρον των παιδιών όσο και να προσελκύσεις κάποια από αυτά να ασχοληθούν περαιτέρω με τη μουσική

«Δεν χρειάζεται συνέχεια να μαθαίνω τις αξίες» (Σ1)

Ως αποτέλεσμα όλων των συναισθημάτων που αναπτύσσονται και των εμπειριών που αποκομίζει το άτομο από την εκπαίδευσή του στο ωδείο και τη συμμετοχή του στο μουσικό σύνολο, είναι η πολύ μεγάλη ευχαρίστηση και ικανοποίηση.

«... Ουαου.... Κάνω και μουσική.....Δεν το έλεγα ποτέ αυτό στην ζωή μου.....

2.3.2.3 Σχέση με την ομάδα

Αποδοχή της ομάδας

Η συμμετοχή σε μια ορχήστρα ή ένα συγκρότημα ή ακόμα και με κάποιους φίλους για διασκέδαση απαιτεί τη συνεργασία. Για παράδειγμα, πρέπει να ο καθένας να παίζει στη σωστή ένταση, ώστε να ακούγονται όλοι και να δημιουργήσουν έναν ωραίο ήχο μαζί. Ο καθένας πρέπει να κάνει τον ρόλο του αξιόπιστα για να πετύχει όλη η ομάδα. Αυτό που είναι βασικό είναι ότι τα παιδιά που συμμετέχουν σε ένα σύνολο, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, αντιλαμβάνονται ότι η εκμάθηση της μουσικής εμπεριέχει πολλά λάθη. Πολύ περισσότερο όταν συνεργάζεσαι με άλλα άτομα και προσπαθείτε μαζί να πετύχετε κάποιο κοινό σκοπό, κατά την προσπάθεια θα γίνουν πολλά λάθη, είτε από το ίδιο το άτομο είτε από τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας.

«Εεε θα έπρεπε να τα βρούμε..... Θα έπρεπε να ανεχτούμε» (Σ2)

Έτσι, το κάθε άτομο αποδέχεται τον άλλο και πολύ περισσότερο αναπτύσσεται ο

σεβασμός. Η ανάπτυξη του σεβασμού προς τον άλλο είναι μία από τις μεγαλύτερες αξίες που συνεισφέρει η συνεργασία στο πλαίσιο ενός μουσικού συνόλου

«υπάρχει αλληλοσεβασμός» (Σ2)

Όλα τα μέλη νιώθουν ότι είναι μέρος μίας ομάδας και αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό στοιχείο για να είναι επιτυχημένη και η συνεργασία τους. Σέβονται τα άλλα μέλη της ομάδας και ενεργούν με τρόπο ώστε να μπορεί να επιτευχθεί με τον καλύτερο τρόπο η συνεργασία. Αυτό σημαίνει ότι κάθε τι που κάνουν στο σύνολο και κάθε απόφαση αφορά όλους. Δηλαδή, όλοι θα συμμετάσχουν στις αποφάσεις και θα εκφέρουν τη γνώμη τους.

«...οι ποιο πολλοί βάζουμε το σύνολο πρώτα παρά τον εαυτό τους...» (Σ2)

Επίσης, τον τρόπο που μαθαίνουν να υιοθετούν σε ένα μουσικό σύνολο και τις αξίες που αρχίζουν να κατανοούν, σταδιακά αρχίζουν και τις εφαρμόζουν και σε άλλες περιπτώσεις μέσα στη ζωή τους.

«Στο σύνολο, σε μπάνα, σε ορχήστρα, όπου και αν είμαστε... Πρέπει να ανεχόμαστε, να κατανοούμε και να...ναι, να ανεχόμαστε και να κατανοούμε τους ανθρώπους.... Τους γύρω μας, αλλά πρέπει και οι άλλοι να μας σέβονται....» (Σ3)

Σύνδεση με διαφορετικές ηλικίες

Συχνά, οι φιλίες που δημιουργήθηκαν γύρω από τη μουσική διαρκούν μια ζωή. Αυτό που είναι σημαντικό όμως είναι η αποδοχή των ατόμων που ανήκουν σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες. Στην παιδική και εφηβική ηλικία είναι δύσκολο τα παιδιά να κάνουν παρέα με άτομα διαφορετικής ηλικίας και κυρίως αν είναι πολύ μικρότερα. Στο πλαίσιο όμως του μουσικού συνόλου όλοι γίνονται αποδεκτοί και οι μικρότεροι και οι μεγαλύτεροι.

Οι μικρότεροι εισπράττουν αυτή την αποδοχή και νιώθουν πολύ ικανοποιητικά. Κάνουν τη σύγκριση με τα παιδιά στο σχολικό τους περιβάλλον και αντιλαμβάνονται ότι ενώ στο σχολείο μπορεί να μην υπάρχει αποδοχή, στο ωδείο σε αποδέχονται.

«Αυτά τα παιδιά...? είναι..... έχουν πιο καλή συμπεριφορά από ότι στο σχολείο μου συνήθως και έτσι δεν σε κοροϊδεύουν συνέχεια»

Οι μεγαλύτεροι, δε, αποδέχονται τους μικρότερους και δείχνουν την απαραίτητη υπομονή όταν χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να ανταπεξέλθουν στις μουσικές απαιτήσεις ενός κομματιού. Η μουσική είναι δύσκολη και απαιτεί αρκετή προσπάθεια και πολλές φορές η ηλικία είναι ένας παράγοντας που μπορεί να επιβραδύνει τη μουσική ωριμότητα. Τα μικρότερα παιδιά

χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να αντιληφθούν κάποια τεχνικά θέματα σε σχέση με ένα μεγαλύτερο άτομο

«Η ηλικιακή ωριμότητα, αλλά αυτό δεν μπορούμε να το βάλουμε μέσα σε εισαγωγικά....δεν μπορούμε να πούμε.....Τον άλλον που είναι.... 8 χρόνων.... Γίνε πιο ώριμος...» (Σ2)

2.3.2.4 Στάση απέναντι στη μουσική σπουδή

Αυτοβελτίωση

Η εξάσκηση ενός μουσικού οργάνου είναι μία επίπονη διαδικασία, καθώς απαιτεί πολλές ώρες ανιαρής μελέτης. Δυστυχώς, αυτός είναι ο δύσκολος δρόμος τον οποίο οι νεαροί φιλόδοξοι μουσικοί θα πρέπει να διαβούν. Η συμμετοχή σε ένα μουσικό σύνολο και οι ευθύνες που αυτό συνεπάγεται ωθεί το άτομο στη διαρκή βελτίωση των τεχνικών, μουσικών και ακουστικών του δεξιοτήτων ενώ συγχρόνως μυείται και εξασκεί τις ικανότητές συνεργασίας με άλλα άτομα. Αυτό που πολλές φορές έχει ειπωθεί είναι το να υπάρχει το κίνητρο να συνεχίσει την προσπάθεια ο μικρός μουσικός και να μην τα παρατήσει πολύ γρήγορα, πριν προλάβει τουλάχιστον να δει τα πρώτα αποτελέσματα της δουλειάς του.

«Πριν το σύνολο όχι.... Δεν ήμουν.... Καθόλου.... Λίγο με το ζόρι μελετούσα, ας πούμε η αλήθεια είναι....Και τότε το έβλεπα, αστείο, δηλαδή σε φάση εντάξει.... Θα γίνω ηθοποιός ας πούμε....Θα γίνω.... Επειδή θέλω και άλλα πράγματα να κάνω στην ζωή μου.... Αλλά νομίζω ότι αυτό με....Σοβάρεψε.... Προς την μουσική μου πλευρά .... Και...Έχω αλλάξει εντελώς. Δηλαδή.... Και χαίρομαι για αυτό... Σε κάποια καλύτερεψα, σε κάποια χειρότερεψα, δεν έχει σημασία, άνθρωπος είμαι και εγώ...(γελάει)... Μάλλον....Εεε... Αλλά ναι, νομίζω ότι ναι, βοήθησε, πάρα πολύ»

Το ίδιο το σύνολο λοιπόν δίνει ώθηση στα παιδιά να εξασκηθούν περισσότερο για να μπορέσουν να επιτύχουν το καλύτερο αποτέλεσμα σε ατομικό επίπεδο και μέσα από αυτό να έλθει και η βελτίωση του συνόλου.

Μεγαλύτερο ενδιαφέρον για το/τη μουσικό όργανο/ μουσική

Η έλλειψη θετικών συναισθημάτων ή η εμφάνιση αρνητικών συναισθημάτων στη μαθησιακή διαδικασία θα μπορούσε να οδηγήσει στον τερματισμό της αναπαραγωγής ενός

μουσικού οργάνου. Έτσι, τα θετικά συναισθήματα από τη μια πλευρά, καθώς και τα αρνητικά συναισθήματα από την άλλη φαίνεται να παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία εκμάθησης ενός μουσικού οργάνου. Η γένεση αρνητικών συναισθημάτων μπορεί να οδηγήσει το άτομο στον τερματισμό της εκμάθησης.

Όταν ένα παιδί ξεκινά να μαθαίνει ένα μουσικό όργανο είναι πολύ πιθανό να σταματήσει την προσπάθεια καθώς γρήγορα αντιλαμβάνεται ότι χρειάζεται πολύ προσπάθεια η οποία δεν είναι καθόλου ευχάριστη. Όταν όμως η διαδικασία εκμάθησης του μουσικού οργάνου μέσω της συμμετοχής στο μουσικό σύνολο είναι ευχάριστη αυτό αποτελεί ένα κίνητρο για το παιδί να μη σταματήσει την προσπάθεια. Αντίθετα, καθώς είναι ευχαριστημένος από τη συμμετοχή του στο μουσικό σύνολο, από το αποτέλεσμα της συνεργασίας του με άλλα άτομα, τις νέες γνωριμίες που έχει κάνει, τις διαφορές που εντοπίζει σιγά σιγά στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του, θέλει να προσπαθήσει ακόμα περισσότερο και πλέον η εκμάθηση του οργάνου γίνεται από μία δυσάρεστη εμπειρία μία ευχάριστη διαδικασία. Οι συμμετέχοντες δηλώνουν ότι είναι διασκεδαστική η διαδικασία του συνόλου και ότι περνάνε ευχάριστα. Ενδιαφέρονται περισσότερο για τη μουσική και ασχολούνται περισσότερο με αυτήν

«Είναι ωραίο και..... διασκεδαστικό (γελώντας) να παίζεις παραπάνω κιθάρα» (Σ1)

«Ότι μιλάω συνέχεια για την ηλεκτρική κιθάρα και παίζω αρκετά.» (Σ1) (ο ερωτώμενος απαντά για την επίδραση του κοινοτικού συνόλου σε αυτόν)

Πολλές φορές, οι μικρότεροι κυρίως μαθητευόμενοι, βλέπουν την εκμάθηση μουσικής σαν παιχνίδι. Όχι σαν κάτι σοβαρό που πρέπει να ασχοληθούν με επιμέλεια και συνέπεια για να μπορέσουν να το κατακτήσουν. Και αυτός είναι ουσιαστικά ένας σημαντικός λόγος που πολλές φορές σταματάνε πολύ νωρίς να ασχολούνται με τη μουσική μόλις συνειδητοποιήσουν ότι τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά. Συνήθως οραματίζονται μία εικόνα στην οποία παίζουν το όργανο της επιλογής τους και οι συγγενείς τους τους επιβραβεύουν και οι φίλοι τους διασκεδάζουν ακούγοντάς τους να παίζουν κάποια τραγούδια. Η εκμάθηση ενός μουσικού οργάνου είναι ένας πολύ δύσκολος δρόμος που χρειάζεται αρκετά χρόνια μέχρι να το μάθουμε σε ένα ικανοποιητικό βαθμό. Αυτό τους δίνει επιπλέον κίνητρο να μελετήσουν περισσότερο στον προσωπικό τους χρόνο για να βελτιωθούν περισσότερο.

«Πριν την κιθάρα την έβλεπα..... Ένας τρόπος.... Πιο πολύ να..... Να αναψύχω τους άλλους.....Να παίζω κιθάρα..... Σε κανένα δείπνο που θα πάμε, σε

καμιά γιαγιά, θα παίζω εγώ κιθάρα..... Και να με ακούνε οι άλλοι..... Τώρα στο σύνολο..... Ε το έχω δει πιο πολύ πως..... Είναι και για τους άλλους..... Αλλά..... Είναι και για μένα, είναι για την πάρτυ μου ..... Το κάνω για κάποιο λόγο» (Σ2)

Αξίζει να αναφερθεί επίσης ότι το μουσικό σύνολο αύξησε το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων και έκανε το μάθημα της κιθάρας ενδιαφέρον. Οι μαθητευόμενοι μουσικοί πλέον ανυπομονούν για το μάθημα και δεν αποτελεί μία ανιαρή διαδικασία που θα πρέπει να υπομείνουν προκειμένου να καταφέρουν να παίξουν το μουσικό όργανο της επιλογής τους.

«...χαίρομαι πιο πολύ που έχω δύο φορές την εβδομάδα κιθάρα (γεμάτος χαρά)»

Η συμμετοχή σε ένα μουσικό σύνολο απαιτεί το άτομο να αλλάξει τον τρόπο που αντιμετωπίζει τη μουσική και τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζει την εκμάθηση του μουσικού οργάνου. Τώρα η προσωπική του πρόοδος και το πόσο καλά είναι προετοιμασμένος στα μουσικά κομμάτια που έχει να μελετήσει στο σπίτι δεν αφορά αποκλειστικά και μόνο αυτόν. Εάν δεν είναι καλά προετοιμασμένος, τότε αυτό θα έχει συνέπειες σε όλη την ομάδα. Εάν, δεν έχει μελετήσει το κομμάτι τότε όλοι δεν μπορούν να κάνουν πρόβα και δημιουργείται πρόβλημα. Το κάθε μέλος του συνόλου προσπαθεί να γίνει όσο πιο επαγγελματίας μπορεί. Έρχεται διαβασμένος στα κομμάτια του, προσπαθεί να είναι σοβαρός στην πρόβα και να σέβεται τα υπόλοιπα μέλη, χωρίς αυτό να συνεπάγεται ότι δε θα περνάνε όλοι καλά διασκεδάζοντας.

«Οπότε, όσο πιο..... επαγγελματικά σε εισαγωγικά .....το βλέπεις ή όσο μπορείς να το δεις.....Αυτό θα έχει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στο πώς θα σε βλέπουνε και οι άλλοι.» (Σ2)

«..θέλει σεβασμό, ησυχία.... Εντάξει θα κάνουμε και χαβαλέ, δεν θα είμαστε εδώ» (Σ3)

Πλέον για τους νέους μουσικούς η εκμάθηση μουσικής είναι διασκέδαση. Συμμετέχουν σε ένα σύνολο περνάνε ευχάριστα την ώρα τους και ανυπομονούν για την επόμενη πρόβα τους.

«Μου αρέσει που έχουμε δυνατά την ένταση. ... Μου αρέσει πολύ γενικά η μουσική να παίζω όργανα.» (Σ1)

4.3 Συζήτηση-συμπεράσματα

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας φιλοδοξούν να συμβάλουν στην δημιουργία θετικής στάσης των μαθητών απέναντι στο μάθημα της μουσικής. Η πρακτική εφαρμογή των βασικών αρχών της κοινοτικής μουσικής στην μουσική εκπαίδευση στόχο έχει να δημιουργήσει το κατάλληλο περιβάλλον μέσα στο οποίο ο μαθητής θα βιώσει μία ολιστική μουσική εμπειρία. Μέσω της τόνωσης του αισθήματος της ασφάλειας (ανήκειν), της αποδοχής, της ενσωμάτωσης και της καλλιτεχνικής έκφρασης μπορεί να επιτευχθεί η μεταμόρφωση της μουσικής εκπαίδευσης προς το καλύτερο.

Μέσα από την παρούσα έρευνα επιχειρήθηκε να διερευνηθεί η εμπειρία της συμμετοχής μαθητών ωδείου σε ένα σύνολο κοινοτικής μουσικής που υλοποιείται στο τυπικό εκπαιδευτικό ωδειακό πλαίσιο. Πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις σε 3 συμμετέχοντες στο κοινοτικό μουσικό σύνολο διαφορετικών ηλικιών από 8 έως 16 ετών. Από την ανάλυση των συνεντεύξεων προέκυψαν τέσσερις θεματικές ενότητες οι οποίες έδωσαν απαντήσεις και στα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας.

Η παρούσα έρευνα ανέδειξε ότι μέσα από τη συμμετοχή σε ομαδικές μουσικές δραστηριότητες, που εφαρμόζουν τις αρχές της κοινοτικής μουσικής, το άτομο πετυχαίνει να κερδίζει τον σεβασμό του κοινωνικού του περίγυρου και ειδικότερα της οικογένειας. Η έκφραση θαυμασμού των τρίτων ενισχύει την αυτοπεποίθηση των μικρών μουσικών. Τα άτομα έχουν επίσης καλύτερη εικόνα για το άτομό τους. Αναγνωρίζουν τα θετικά στοιχεία στον εαυτό τους και φροντίζουν να τα αναδείξουν κατάλληλα. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας συγκλίνουν με προηγούμενες έρευνες (Bailey & Davidson, 2002· 2003· 2005), που αναδεικνύουν τον ρόλο των ομαδικών μουσικών δράσεων στην αυτοεκτίμηση των συμμετεχόντων. Στο πλαίσιο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης αξιοποιήθηκε η θεωρία του αυτοπροσδιορισμού για να επεξηγεί το ρόλο των ομαδικών μουσικών δράσεων κοινοτικής μουσικής στην αυτοεκτίμηση των συμμετεχόντων (Ryan & Decy, 2000). Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία η βελτίωση, που επιτυγχάνεται μέσα από τη συμμετοχή σε ομαδικές μουσικές δράσεις με κοινοτική προσέγγιση δίνει κίνητρα στα άτομα για απόκτηση δεξιοτήτων και για βελτίωση, στην αυτοεκτίμηση τους. Υπό το πρίσμα αυτής της θεωρίας μπορούν να ερμηνευτούν και τα αποτελέσματα της πρόσφατης

έρευνας του Cortesao (2023) που συνδέουν τη συμμετοχή σε ομαδικές μουσικές κοινοτικές δράσεις με την αυτοεκτίμηση των συμμετεχόντων.

Ωστόσο, η παρούσα έρευνα ανέδειξε ένα βασικό εύρημα, που δεν έχει εντοπιστεί μέχρι στιγμής στη βιβλιογραφία. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες πολλές φορές υπάρχει ένας αρνητικός τρόπος αντιμετώπισης από τους τρίτους απέναντι στην επιτυχημένη προσπάθεια των ατόμων που συμμετέχουν σε ένα μουσικό σύνολο. Για παράδειγμα, όπως δήλωσαν οι συμμετέχοντες πολλές φορές οι άνθρωποι του κοινωνικού περιγυρου αρνούνται να πιστέψουν ότι πραγματικά κάποιος κοντινός τους άνθρωπος κατάφερε να πετύχει κάτι τόσο σημαντικό.

Οι έρευνες, που συνδέουν την κοινοτική μουσική με την κοινωνικοποίηση των ατόμων, με την αποδοχή της ομάδας και με τα θετικά συναισθήματα, είναι περισσότερες σε σχέση με τις έρευνες που εστιάζουν στην αυτοεκτίμηση. Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναδειχθεί ότι υπάρχουν συγκλίσεις μεταξύ των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας και προηγούμενων ερευνητικών ευρημάτων. Συγκεκριμένα η παρούσα έρευνα ανέδειξε τον ρόλο της κοινοτικής μουσικής στην ενίσχυση των διαπροσωπικών σχέσεων και στην δημιουργία θετικών συναισθημάτων στους συμμετέχοντες. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες νιώθουν ότι παίζοντας μουσική χαλαρώνουν. Επίσης, οι συμμετέχοντες ανέδειξαν τα οφέλη της συμμετοχής τους στην κοινοτική μουσική δράση που σχετίζονται με την αποδοχή τους από την ομάδα.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας συγκλίνουν με τα αποτελέσματα της έρευνας των Yi & Kim (2023) που τόνισε τη σημασία της κοινοτικής μουσικής για τη δημιουργία του αισθήματος του ανήκειν και για την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των μελών της ομάδας. Όπως και η παρούσα έρευνα ανέδειξε τις κοινωνικές και συναισθηματικές προεκτάσεις της κοινοτικής μουσικής για τα άτομα, έτσι και η έρευνα των Livesey και συν. (2012) εστίασε στις συγκεκριμένες προεκτάσεις. Ομοίως και η έρευνα του Sandt (2021) ανέδειξε τη συμβολή της κοινοτικής μουσικής στην οικοδόμηση κοινωνικών σχέσεων και στενών δεσμών μεταξύ των συμμετεχόντων. Σημαντικό είναι να γίνει αναφορά και στην έρευνα των MacDonald & Miell (2000) που τόνισε τον ρόλο των φιλικών σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών της ομάδας για την παραγωγή μουσικής. Ένα τέτοιο εύρημα συγκλίνει με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας εφόσον οι συμμετέχοντες μίλησαν με ιδιαίτερο τρόπο για τον ρόλο των φιλικών σχέσεων, που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών της ομάδας.

Όπως αναδύθηκε σε επίπεδο βιβλιογραφικής ανασκόπησης η κατανόηση των κινήτρων των μαθητών είναι κρίσιμης σημασίας (Schunk, Meece, & Pintrich, 2013). Μέσα από την ανάλυση των απόψεων των συμμετεχόντων, που πήραν μέρος στην παρούσα έρευνα, αναδύθηκαν μία σειρά από παράγοντες που αποτελούν κινητήριες δυνάμεις για την συμμετοχή των μαθητών σε κοινοτικά μουσικά προγράμματα και δράσεις. Για παράδειγμα, κάποιων εκ των σημαντικότερων είναι η αυτοέκφραση και η απελευθέρωση ποικίλων συναισθημάτων, η κοινωνικοποίηση και η δημιουργία του αισθήματος του ανήκειν, η δημιουργία φιλικών δεσμών με τα μέλη της ομάδας και η δημιουργία θετικών συναισθημάτων όπως η ευεξία και η χαλάρωση. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας παρουσιάζουν συγκλίσεις με τα ευρήματα της έρευνας του Selingman (2011), που ανέδειξε ότι η συμμετοχή σε κοινοτικές μουσικές δράσεις συνδέεται με την αυτοέκφραση και την ικανοποίηση. Επίσης, όπως και η παρούσα έρευνα έτσι και η έρευνα του Selingman (2011) συνδέουν τη συμμετοχή σε κοινοτικές μουσικές δράσεις με την ανάπτυξη του αισθήματος του ανήκειν.

Η παρούσα έρευνα, όπως και η έρευνα των Lee και συν. (2017) συνδέουν τη συμμετοχή σε κοινοτικές μουσικές δράσεις με την δημιουργία κοινωνικών σχέσεων και την ανάπτυξη θετικών συναισθημάτων. Η απελευθέρωση της δημιουργικότητας συνιστά επίσης σημαντικό κινητήριο παράγοντα σύμφωνα με τον Sandt (2021). Οι μαθητές, που πήραν μέρος δήλωσαν επίσης ότι η συμμετοχή στην κοινοτική δράση τους προσέφερε συναισθήματα χαλάρωσης. Κάτι τέτοιο έχει υποστηριχθεί και από τους Durrant & Himonides (1998) που μίλησαν για την ανάγκη των συμμετεχόντων να νιώσουν ανακούφιση από το στρες της καθημερινότητας.

Όπως αναδείχθηκε και στο πλαίσιο της βιβλιογραφικής επισκόπησης όλα τα παραπάνω ευρήματα μπορούν να ερμηνευτούν υπό το πρίσμα της θεωρίας του αυτοπροσδιορισμού (Baard, Deci, & Ryan, 2004).

Με την ολοκλήρωση της έρευνας αναδείχθηκε η στάση των μαθητών, που πήραν μέρος στη δράση, απέναντι στη μουσική σπουδή και στο χώρο του ωδείου. Συγκεκριμένα, όπως δήλωσαν οι μαθητές θεωρούν ότι η συμμετοχή στο μουσικό σύνολο είναι μια διασκεδαστική διαδικασία. Ιδιαίτερα, οι πιο μικροί μαθητές βλέπουν τη συμμετοχή στο μουσικό σύνολο περισσότερο σαν παιχνίδι που τους δίνει τη δυνατότητα να θέτουν στόχους και να είναι συνεπείς απέναντι σε αυτούς. Στο ίδιο πλαίσιο το θεωρητικό υπόβαθρο (Στάμου, Ζιώγας & Στάμου, 2018· Sandt, 2021) ανέδειξε ότι η συμμετοχή σε ομαδικές μουσικές δράσεις είναι μια διαδικασία που προσφέρει θετικά συναισθήματα στους συμμετέχοντες. Επίσης, άλλοι ερευνητές με βάση το θεωρητικό έχουν βρει ότι οι συμμετέχοντες σε ομαδικές μουσικές δράσεις αντλούν ευχαρίστηση όταν κάνουν μαζί ομαδικές μουσικές δραστηριότητες (Mantie, 2012).

Όπως όλες οι έρευνες, έτσι και η παρούσα έρευνα, έχει κάποιους περιορισμούς. Αρχικά το δείγμα που πήρε μέρος στην παρέμβαση είναι μικρό, οδηγώντας τη μελέτη να χαρακτηρίζεται ως μια πιλοτική έρευνα πολλαπλών περιπτώσεων. Επίσης άλλος ένας περιορισμός της έρευνας σχετίζεται με το γεγονός ότι επιλέχθηκε μόνο ένας τρόπος για τη συλλογή δεδομένων (ημιδομημένες συνεντεύξεις). Συνήθως στις παρεμβάσεις ενδείκνυται οι ερευνητές να χρησιμοποιούν περισσότερους τρόπους συλλογής δεδομένων ώστε να είναι δυνατή η τριγωνοποίηση. Τέλος η ημιδομημένη συνέντευξη σαν εργαλείο έρευνας έχει κάποιους περιορισμούς. Για παράδειγμα, επειδή στις ημιδομημένες συνεντεύξεις δεν απαιτείται να τίθενται σε κάθε υποψήφιο οι ίδιες ερωτήσεις, υπάρχει περιθώριο για την ανάδυση προκαταλήψεων ή παραλείψεων από τη μεριά του ερευνητή (π.χ. να μην γίνουν ερωτήσεις σε κάποιους συμμετέχοντες που σε κάποιους άλλους έγιναν).

Η παρούσα έρευνα φιλοδοξεί να αποτελέσει αντικείμενο μελέτης από όσους έχουν άμεση σχέση με την μουσική διδασκαλία στο πλαίσιο του ωδειακού θεσμού. Αυτοί μπορούν να αντλήσουν πληροφορίες σχετικά με τις σκέψεις, τις απόψεις και τα συναισθήματα των ίδιων των συμμετεχόντων που πήραν μέρος σε αυτή την κοινοτική μουσική δράση. Μέσα από αυτή την πληροφόρηση μπορούν να αντιληφθούν τα οφέλη της κοινοτικής μουσικής πράξης στο ωδειακό πλαίσιο και να οργανώσουν αντίστοιχα τα παρεχόμενα ερεθίσματα και δράσεις για τους μαθητές ενός ωδείου. Ο καθηγητής της μουσικής στο τυπικό ωδειακό πλαίσιο μπορεί να λειτουργήσει ως διευκολυντής, ενθαρρύνοντας την ενεργό συμμετοχή δημιουργώντας ένα συμπεριληπτικό

περιβάλλον που είναι ανοικτό προς όλους. Λειτουργώντας ως διευκολυντής, πρέπει να αναπτύσσει δράσεις που έχουν επίκεντρο τα συναισθήματα και τις ανάγκες των συμμετεχόντων.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

- Atiya, D., Brent, M., Bahhadi, J. & Chantelle, K. (2022). Assessing accessibility: an instrumental case study of a community music group. *Music Education Research*, 24(3), 350-363.
<https://doi.org/10.1080/14613808.2022.2038111>
- Bartleet, B. L. (2009). Community music: Australia's 'unsung hero. *Music Forum*, 15(4), 26-29.
- Baard, P. P., Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2004). Intrinsic need satisfaction: A motivational basis of performance and well-being in two work settings¹. *Journal of Applied Social Psychology*, 34(10), 2045–2068. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2004.tb02690.x>
- Bailey, B. A., & Davidson, J. W. (2002). Adaptive characteristics of group singing: Perceptions from members of a choir for homeless men. *Musicae Scientiae*, 6, 221-256.
<https://doi.org/10.1177/102986490200600206>
- Bailey, B. A., & Davidson, J. W. (2003). Amateur group singing as a therapeutic instrument. *Nordic Journal of Music Therapy*, 12, 18-32. <http://dx.doi.org/10.1080/08098130309478070>
- Bailey, B. A., & Davidson, J. W. (2005). Effects of group singing and performance for marginalized and middle-class singers. *Psychology of Music*, 33, 269-303.
<https://doi.org/10.1177/0305735605053734>
- Cohen, M. L. (2012). Harmony within the walls: Perceptions of worthiness and competence in a community prison choir. *International Journal of Music Education*, 30, 46–56.
<https://doi.org/10.1177/0255761411431394>
- Cortês, I. (2023). Effects on children of participation in children's community choirs. *Revista Brasileira De Estudos Da Presença*, 13(1). <https://doi.org/10.1590/2237-2660124115vs02>

- Cali, C. (2017). Creating ties of intimacy through music: The case study of a family as a community music experience. *International Journal of Community Music*, 10(3), 305–316.
https://doi.org/10.1386/ijcm.10.3.305_1
- Cohen, L. (2014). Listening to the World: Experiencing and Connecting the Knowledge from Community Music Proceedings, *The International Society for Music Education (ISME)*. Seminar of the Commission for Community Music Activity.
- Coppi Antonella and Sandt van der Johann (2021). Community music perspectives on education and social challenges in Italy. *Musica Docta*, 11(1), pp. 23–39. <https://doi.org/10.6092/issn.2039-9715/13971>
- Cottrell, S.J. and Impey, A. (2018). Community Music And Ethnomusicology. In: Bartleet, B-L. and Higgins, L. (Eds.), *The Oxford Handbook of Community Music*, pp. 525- 543. Oxford University Press.
- Coffman, D., & Higgins, L. (2012). Community Music Ensembles. In G. McPherson & G. F. Welch (Eds.), *The Oxford Handbook of Music Education* (Vol. 1, pp. 844-859). New York: Oxford University Press.
- Clift, S.M., & Hancox, G. (2001). The perceived benefits of singing: Findings from preliminary surveys of a university college choral society. *The Journal of The Royal Society for the Promotion of Health*, 121, 248-256. DOI: 10.1177/146642400112100409
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Sage.
- Durrant, C., & Himonides, E. (1998). What makes people sing together? Socio-psychological and cross-cultural perspectives on the choral phenomenon. *International Journal of Music Education*, 32, 61-71. <https://doi.org/10.1177/025576149803200106>

- Gick, M. L. (2011). Singing, health and well-being: A health psychologist's review. *Psychomusicology: Music, Mind and Brain*, 21, 176-207. <http://dx.doi.org/10.1037/h0094011>
- Hallam, S., Creech, A., Varvarigou, M., & McQueen, H. (2012). Perceived benefits of active engagement with making music in community settings. *International Journal of Community Music*, 5(2), 155–174. https://doi.org/10.1386/ijcm.5.2.155_1
- Higgins, L. (2012). The Community in Community Music. In G. McPherson & G. F. Welch (Eds.), *The Oxford Handbook of Music Education* (Vol. 2, pp. 104-119). New York: Oxford University Press.
- Higgins, L. (2012a) Opening. In L. Higgins (Auth.) *Community Music: In Theory and practice* (p.4-18). New York: Oxford University Press.
- Higgins, L. (2012d). One-to-one encounters: Facilitators, participants, and friendship. *Theory Into Practice*, 51(3), 159–166. <https://doi.org/10.1080/00405841.2012.690297>
- Higgins, L. (2009). Community Music and the welcome. *International Journal of Community Music*, 1(3), 391–400. https://doi.org/10.1386/ijcm.1.3.391_1
- Howell, Gillian, Higgins, Lee and Bartleet, Brydie-Leigh (2017). Community Music Practice: Intervention Through Facilitation. In: Mantie, Roger and Smith, Gareth Dylan, (eds.), *The Oxford Handbook of Music Making and Leisure*. New York, Oxford University Press, pp. 601-618.
- Juyoung, L., Amanda E., & Jane W. (2017). The PERMA well-being model and music facilitation practice: Preliminary documentation for well-being through music provision in Australian schools. *Research Studies in Music Education*, 39(1), 101-28. <https://doi.org/10.1177/1321103X17703131>

- Koopman, C. (2007). Community music as music education: on the educational potential of community music. *International Journal of Music Education*, 25(2), 151–163. <https://doi.org/10.1177/0255761407079951>
- Livesey, L.; Morrison, I.; Clift, S., & Camic, P. Benefits of Choral Singing for Social and Mental Wellbeing: Qualitative Findings from a Cross-National Survey of Choir Members. *Journal Public Ment. Health* 11, 10–26.
<https://doi.org/10.1108/17465721211207275>.
- Lee, J., Krause, A. E., & Davidson, J. W. (2017). The PERMA well-being model and music facilitation practice: Preliminary documentation for well-being through music provision in Australian schools. *Research Studies in Music Education*, 39(1), 73–89. <https://doi.org/10.1177/1321103X17703131>
- Mantie, R. (2012) “A study of Community Band participants: Implications for music education,” *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, (191), pp. 21–43. Available at: <https://doi.org/10.5406/bulcouresmusedu.191.0021>.
- McKay, G., & Higham, B. (2012). Community music: History and current practice, its constructions of ‘community’, digital turns and future soundings, an Arts and Humanities Research Council Research Review. *International Journal of Community Music*, 5(1), 91–103.
https://doi.org/10.1386/ijcm.5.1.91_1
- Perkins, R.; Mason-Bertrand, A.; Fancourt, D.; Baxter, L.; & Williamon, A. (2020). How Participatory Music Engagement Supports Mental Well-Being: A Meta-Ethnography. *Qual. Health Res.* 30, 1924–1940. <https://doi.org/10.1177/1049732320944142>
- Reyes, Francisco Luis (2017). A Community Music Approach to Popular Music Teaching in Formal Music Education. *Canadian Music Educator*, vol. 59, no. 1, pp. 23-29. https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2000_RyanDeci_SDT.pdf

- Ryan R. M., & Deci E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68–78.
- Schmitt, M. (1979). *Development and validation of a measure of self-esteem of music ability*. (Doctoral Dissertation, University of Illinois at Urbana-Champaign). University Microfilms.
- Schiavio, Dylan van der Schyff, Andrea Gande, & Silke Kruse-Weber (2018). Negotiating individuality and collectivity in community music. A qualitative case study. *Psychology of Music*, 47(5), [DOI://doi.org/10.1177/0305735618775806](https://doi.org/10.1177/0305735618775806)
- Stamou, L. (2015). Music Education for the Well Being of At-Risk Children and Youth. Στο Ν. Economidou & Μ. Stakelum, Every Learner Counts: Democracy and Inclusion in Music Education, the fourth volume of the EAS-series “*European Perspectives on Music Education*”, pp. 257-271).
- Sun, J., Zhang, N., Buys, N., Zhou, Z. Y., Shen, S. Y., & Yuan, B. J. (2013). The role of Tai Chi, cultural dancing, playing a musical instrument and singing in the prevention of chronic disease in Chinese older adults: A mind–body meditative approach. *International Journal of Mental Health Promotion*, 15, 227-239. <http://dx.doi.org/10.1080/14623730.2013.842337>
- Sand, V. (2021). *Singing your way to well-being*, Bolzano- Faculty of Education, Free University of Bozen-Bolzano.
- Schunk, D. H., Meece, J. L., & Pintrich, P. R. (2013). *Motivation in education: Theory, research, and applications* (4th ed.). Pearson.
- Veblen, K.K. (2007) “The many ways of Community Music,” *International Journal of Community Music*, 1(1), pp. 5–21. Available at: https://doi.org/10.1386/ijcm.1.1.5_1.
- Williams, E.; Dingle, G.A.; Clift, S. A Systematic Review of Mental Health and Wellbeing Outcomes of Group Singing for Adults with a Mental Health Condition. *European Journal of Public Health*, 28, 1035–1042. <https://doi.org/10.1093/eurpub/cky115>.

Welch, G., Biasutti, M., MacRitchie, J., McPherson, G. & Himonides, E. (2020). The Impact of Music on Human Development and Well-Being. *Frontiers In Psychology*, 11(2), 1-10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01246>

Yi, S. Y., & Kim, A. J. (2023). Implementation and strategies of community music activities for well-being: A scoping review of the literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(3), 2606. <https://doi.org/10.3390/ijerph20032606>

Ελληνική Βιβλιογραφία

Στάμου, Λ. (2019). Ανάμεσα ζωής και ονείρου ... είναι ένα σχολείο, ένας δάσκαλος, κι ίσως μια μουσική. Στο Θ. Ράπτης & Δ. Κόνιαρη (Επιμ.), *Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί. Πρακτικά 8ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.* (σσ. 10-22).

Στάμου, Λ. , Ζιώγα, Δ., Στάμου, Β. (2018). Η μουσική δημιουργικότητα. Στο Λ. Στάμου & Β. Στάμου (επιμ.), *Η μουσική στη δημιουργική απεξάρτηση και επανένταξη.* (σελ. 49-74) Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Στάμου, Λ. , Ζιώγα, Δ., Στάμου, Β. (2018). Η επίδραση της συμμετοχής σε δημιουργικές μουσικές δράσεις. Στο Λ. Στάμου & Β. Στάμου (επιμ.), *Η μουσική στη δημιουργική απεξάρτηση και επανένταξη* (σελ. 49-74). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Παράρτημα: Οδηγός συνέντευξης

- 1) Γιατί αποφάσισες να συμμετέχεις σε αυτή;
- 2) Πώς έμαθες για την μουσική μας ομάδα;
- 3) Πώς αισθάνεσαι που ανήκεις στην μουσική μας ομάδα;
- 4) Αν σε ρωτούσε ένας φίλος – η να του περιγράψεις τί κάνετε στο σύνολο γιατί τον ενδιαφέρει να συμμετέχει και αυτός -ή , τί θα του έλεγες;
- 5) Άλλαξε κάτι το σύνολο σε σένα είτε θετικά είτε αρνητικά;
- 6) Πώς αισθάνεσαι τώρα μετά από τόσο καιρό που συμμετέχεις στο σύνολο;
- 7) Αν για κάποιο λόγο σταματήσει να βρίσκεται το σύνολο να βρίσκεται, τί θα σου λείπει περισσότερο;
- 8) Θεωρείς ότι η συμμετοχή σου στην ομάδα μας επηρέασε την σχέση σου με το μουσικό σου όργανο; Αν ναι με ποιο τρόπο;
- 9) Έπαιξε κάποιο ρόλο η παραγωγή CD που κάναμε, όπου αναγράφεται το όνομα σου, στο πώς σε βλέπουν οι γύρω σου; Φίλοι, γονείς, συγγενείς;
- 10) Ποια ήταν η γνώμη σου για το μάθημα οργάνου πριν ξεκινήσει η συμμετοχή σου στην ομάδα ?
- 11) Είχες κίνητρα και αν ναι σε ποιο βαθμό για να μελετήσεις πριν ξεκινήσει η συμμετοχή σου στην ομάδα;
- 12) Διαφοροποιήθηκαν τα κίνητρά σου για μελέτη λόγω της συμμετοχής σου στην ομάδα
- 13) Βοήθησε η συμμετοχή σου στο σύνολο να έρθεις πιο κοντά με τους υπόλοιπους συμμαθητές σου;